REGIOVISIE

AANPAK HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING 2015 – 2019

REGIO ARNHEM & ACHTERHOEK

Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar

Doetinchem, Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Oost Gelre, Montferland, Oude IJsselstreek, Winterswijk

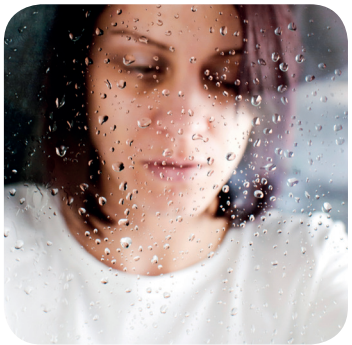

REGIOVISIE
AANPAK HUISELIJK GEWELD
EN KINDERMISHANDELING 2015 – 2019

Regio Arnhem en Achterhoek
Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum,
Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.

Doetinchem, Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Oost Gelre,
Montferland, Oude IJsselstreek, Winterswijk.

April 2014

VOORWOORD

Nog steeds schrikken wij van de cijfers over het aantal kinderen, volwassenen of ouderen dat jaarlijks slachtoffer is van huiselijk geweld of kindermishandeling. Jaarlijks worden ruim 200.000 personen slachtoffer van ernstig huiselijk geweld. Jaarlijks worden ruim 100.000 kinderen verwaarloosd of mishandeld en naar schatting zijn minstens 150.000 ouderen slachtoffer van huiselijk geweld. Het is te triest voor woorden en toch komt het voor in onze wijk, stad en regio.

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling hoort, in onze ogen, een integraal onderdeel te zijn van de decentralisaties van het sociaal domein. Het gaat om de basisgedachte dat iedereen zo goed en veilig mogelijk in zijn eigen leefomgeving moet kunnen opgroeien, werken en leven.

Als gemeenten in deze regio gaan wij extra werken aan preventie en vroegsignalering. Een goede lokale infrastructuur en "één gezin, één plan, één regisseur" spelen hierbij een belangrijke rol.

Als er (specialistische) hulp nodig is moet er dicht bij huis snel en efficiënt passende hulp geboden worden. Bij de complexe problematiek van huiselijk geweld en kindermishandeling staat veiligheid voorop, dat mag niet worden onderschat. Iedereen heeft recht op een veilige thuisbasis!

Wij realiseren ons dat lang niet alle signalen van huiselijk geweld tijdig kunnen worden opgemerkt en als dat wel gebeurt, is er vaak sprake van enorme handelingsverlegenheid. De invoering van de Wet meldcode stimuleert alle professionals om beter te signaleren en deze 'verlegenheid' te doorbreken. En dat is hard nodig!

Naast partnergeweld en kindermishandeling vragen wij extra aandacht voor ouder- en ouderenmishandeling, eergerelateerd geweld, huwelijksdwang en andere vormen van culturele geweld-zaken en slachtoffers van mensenhandel. Een forse opgave. Dit vraagt om een vergaande intersectorale inspanning en samenwerking. Wij doen dan ook een beroep op iedereen, ambtenaren, politici, hulpverleners, leerkrachten, maatschappelijk werkers, ouders, buren, wijkagenten, huisartsen, verloskundigen en vele anderen om de handelingsverlegenheid te doorbreken en waar nodig stappen te ondernemen.

Praat erover met een collega, een aandachtsfunctionaris, vraag om advies bij het gebiedsteam of bij het AMHK. In geval van twijfel, altijd doen!

Rita Weeda
wethouder Renkum

Henk Kok
wethouder Arnhem

April 2014

SAMENVATTING

De regiovisie biedt een heldere omkadering van het begrip ‘huiselijk geweld en kindermishandeling’. Deze invulling sluit aan op landelijk beleid. De visie geeft richting aan een integrale aanpak die direct is gekoppeld aan de lokale uitvoering van de decentralisaties binnen het sociaal domein. Hiermee wordt de beoogde integrale aanpak geborgd en recht gedaan aan de uitgangspunten van het sociaal domein, gericht op één gezin - één plan - één regie en het versterken van eigen kracht in de directe leefomgeving. De visie biedt een aantal heldere uitgangspunten, die deels regionaal en deels lokaal hun doorwerking hebben. Er wordt specifiek aandacht gevraagd voor diverse thema’s, zoals handelingsverlegenheid, eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling.

Tot slot worden de financiën vanuit historisch perspectief kort toegelicht, met aansluitend een doorkijk naar toekomstige omvang en besteding. De inzet van de regiogemeenten wordt expliciet niet uitgedrukt in omvang van middelen, maar in integraal op te pakken acties die worden ingepast in de uitvoeringsplannen van het sociaal domein.

Deze regiovisie is richtinggevend op het gebied van sturing en samenhang van beleid, overeenkomstig de opdracht van het ministerie van VWS om te komen tot een betere regionale sturing en samenhang op beleid.

BEOOGD EFFECT

De richting die de visie geeft aan de integrale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling draagt bij aan een samenleving waarin ondersteuning niet langer is versnipperd. De nadruk komt te liggen op een veilige leefomgeving voor alle slachtoffers, zodat het niet nodig is - of slechts in zeer urgente gevallen - dat ze uit hun vertrouwde omgeving worden gehaald. De inbreuk die heeft plaatsgevonden op hun persoonlijke integriteit mag niet nog meer verscheurende effecten hebben die de verdere ontwikkeling en het leven nadelig beïnvloeden. De veiligheid van de betrokkenen en het voorkomen van herhaling staan hierin voorop.

Bij deze benadering houden we rekening met de korting op de middelen die de centrumgemeente ontvangt. Onze aanname is dat meer preventieve inzet - bijvoorbeeld door ambulante begeleiding op basis van vroegsignalering - leidt tot een lager gebruik van dure (intramurale) opvang. Daarnaast kan ook het gebruik van het tijdelijk huisverbod hier een positief effect op hebben. Dit verbod is namelijk zowel preventief als curatief toepasbaar.

Door de directe koppeling van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling aan de uitvoeringsplannen van het sociaal domein, is het mogelijk om meer samenhang aan te brengen in de vroegsignalering en de inzet van preventieve interventies. Dat kan escalatie voorkomen. We realiseren ons daarbij dat het onmogelijk is om overal en altijd tijdig de signalen op te pakken.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING 6

1.1 Huiselijk geweld en kindermishandeling 6
1.2 Noodzaak van de regiovisie 7
1.3 Basis voor de regiovisie 8
1.4 Regie op de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 8
1.5 Analyse van de regio 9

2. LANDELIJK BELEIDSKADER EN ACTUELE ONTWIKKELINGEN 12

2.1 Sociaal Domein en decentralisaties 12
2.2 Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling (AMHK) 12
2.3 Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling 13
2.4 Landelijke specialistische opvang 14
2.5 Middelen 14

3. REGIOVISIE ARNHEM EN ACHTERHOEK 16

3.1 Regionale visie 16
3.2 Regionale uitgangspunten 16
3.3 Aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling 23

4. FINANCIËN 25

4.1 Bijdrage van elke gemeente 25
4.2 Herverdeelmodel 25
4.3 Inzet regionale middelen voor regiogemeenten 26

5. COMMUNICATIE EN VERANTWOORDING 28

Bijlage 1. Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling (AMHK) 29
Bijlage 2. Uitvoering regiovisie 2015 – 2019 30
Bijlage 3. Stand van zaken (voorjaar 2014) 36
Bijlage 4. Wettelijke kaders en privacy 37
Bijlage 5. Aanpak kindermishandeling 39
Bijlage 6. Samenvatting overleg met maatschappelijke partners 41
Bijlage 7. Lijst met afkortingen 46

1. INLEIDING

Huiselijk geweld en kindermishandeling veroorzaken veel persoonlijk leed en de gevolgen daarvan werken een leven lang door. Jaarlijks worden ruim 200.000 personen slachtoffer van ernstig huiselijk geweld. Jaarlijks worden ruim 100.000 kinderen verwaarloosd of mishandeld en zijn ruim 200.000 kinderen getuige van huiselijk geweld.[1] Naar schatting krijgen tussen de 130.000 en 200.000 ouderen in Nederland te maken met ouderenmishandeling.[2] Huiselijk geweld en kindermishandeling raken alle leeftijden en alle lagen van de bevolking.

Het rijk heeft de opdracht tot bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling regionaal belegd via 35 centrumgemeenten. In onze regio is dit Arnhem. Zodoende zijn de centrumgemeenten direct betrokken bij preventie en aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Bij de decentralisaties van het sociale domein komt er meer nadruk te liggen op preventie en aanpak vanuit de lokale situatie. Dit betekent dat de regiogemeenten er in dit kader taken bij krijgen.

1.1 HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING

Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn een directe aanval op de persoonlijke integriteit en beschadigen het basisgevoel van veiligheid van slachtoffers en hun omgeving. Het komt in alle lagen van de bevolking voor en is vaak niet zichtbaar. Daardoor is het een weerbarstig probleem om aan te pakken. In deze regiovisie kiezen wij er uitdrukkelijk voor om te spreken over huiselijk geweld én kindermishandeling en niet alleen over huiselijk geweld. Hoewel kindermishandeling vaak in huiselijke kring voorkomt, vraagt de aanpak om een specifieke benadering. Kinderen zijn immers nog veel kwetsbaarder dan volwassenen. Veel vormen van geweld vallen onder de term huiselijk geweld, zoals partnergeweld, kindermishandeling, ouderenmishandeling, slachtoffers van loverboys, eergerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking. Dit maakt huiselijk geweld tot een breed begrip dat meerdere beleidsterreinen bestrijkt. In deze visie hanteren wij onderstaande definities.[3]

Huiselijk geweld
Geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer is gepleegd. Het kan gaan om lichamelijk, psychisch of seksueel geweld. Huiselijk geweld kan de vorm aannemen van (ex-)partnergeweld, eergerelateerd geweld, kindermishandeling, jeugdprostitutie, verwaarlozing van ouderen of geweld tegen ouders.

Met 'huiselijke kring' worden (ex-)partners, familieleden en huisvrienden bedoeld. Het woord huiselijk verwijst *niet naar de plaats van het delict* (het kan zowel binnenshuis als buitenshuis plaatsvinden) maar naar de *relatie tussen pleger en slachtoffer*.

1 *www.veiligsamen.nl 2013*
2 *www.BTSG.nl 2013*
3 De definities zijn gebaseerd op de definities die de vier grote steden hanteren.

Kindermishandeling
Elke bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard die ouders of andere volwassenen (actief of passief) bij kinderen opdringen. Gezien de specifieke afhankelijkheidsrelatie wordt bij kindermishandeling ernstige fysieke en psychische schade berokkend. Het kan gaan om: seksuele mishandeling, fysieke mishandeling, emotionele/psychische mishandeling, fysieke verwaarlozing, emotionele/psychische verwaarlozing en getuige zijn van huiselijk geweld.

Systeemgerichte aanpak en integrale benadering
Huiselijk geweld gaat niet alleen over slachtoffers. De plegers en de getuigen van geweld spelen bij de aanpak ook een belangrijke rol. Daarom wordt gesproken over een systeemgerichte aanpak. Hierbij wordt naar het hele gezin en de spelers (systeem) in de omgeving gekeken en waar nodig hulp geboden.

Daarnaast raken de gevolgen van huiselijk geweld en kindermishandeling alle terreinen van de samenleving. Het is een taak van de hele samenleving om huiselijk geweld en kindermishandeling te bestrijden en om gezamenlijk zorg te dragen voor een veilige basis. Het is daarmee niet alleen een taak van de overheid, maar een taak die samen met alle betrokkenen wordt opgepakt, afgestemd en uitgevoerd. Dit veronderstelt een eenduidige systeemgerichte aanpak van alle gemeenten, instanties en burgers (netwerk). Een aanpak die elke stap - 'van signaleren tot nazorg' - naadloos op elkaar laat aansluiten. Zonder overlap en hiaten.

Naast de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling wordt gesproken over 'geweld in afhankelijkheidsrelaties'. Deze vorm van geweld gaat (ook) over geweld dat wordt uitgeoefend door professionals of vrijwilligers tegen hun 'cliënten', en door 'cliënten' tegen elkaar. Denk aan intramurale woonvormen, peuterspeelzalen, kinderopvang, onderwijs, vrijwilligersorganisaties en sportverenigingen. De aanpak van deze vormen van geweld (dus buiten de huiselijke kring) valt vaak buiten het blikveld van de gemeente. Wat de gemeente hierin kan en moet doen is breed aandacht vragen voor het fenomeen en indien nodig informatie en ondersteuning bieden. Immers, in de aanpak van huiselijk geweld wordt zowel een inclusieve als ook integrale aanpak nagestreefd.

Hiermee samen hangt de taak van de gemeenten om maatschappelijke organisaties en de kinderopvang te informeren en te ondersteunen bij de invoering van de meldcode. (zie H.2.3)

1.2 NOODZAAK VAN DE REGIOVISIE

Momenteel zijn 35 centrumgemeenten (door VWS aangewezen) verantwoordelijk voor het organiseren van vrouwenopvang en de aanpak van huiselijk geweld. Deze gemeenten ontvangen hiervoor middelen. Die zijn bekend onder de naam 'vrouwenopvang', maar het doel is dus breder. In de brief van 14 december 2011 geeft de staatssecretaris van VWS aan dat alle gemeenten verantwoordelijk worden voor een sluitende aanpak op het gebied van geweld in huiselijke kring en niet alleen de centrumgemeenten. Met de invoering van de nieuwe Wet jeugdhulp en in het kielzog hiervan de nieuwe Wmo worden per 1 januari 2015 alle individuele gemeenten verantwoordelijk voor de bestrijding van huiselijk geweld én kindermishandeling.

'Het is een taak van de hele samenleving om huiselijk geweld en kindermishandeling te bestrijden en om gezamenlijk zorg te dragen voor een veilige basis.'

Het ministerie van VWS wil het systeem van financiering via de centrumgemeenten intact laten, op voorwaarde dat er in elke regio betere sturing en samenhang in het beleid komt. Dit moet worden vastgelegd in regiovisies (eens per vier jaar), waarbij alle gemeenten zich akkoord

verklaren met de inzet van de (regionale) middelen. Deze verandering in het wettelijke kader en de noodzaak om de inzet van centrumgemeente Arnhem evenals die van de andere gemeenten transparanter te maken, vormen de aanleiding voor het opstellen van een regiovisie.

1.3 BASIS VOOR DE REGIOVISIE

Als regiogemeenten hebben wij al enige jaren ervaring met de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De beleidsuitvoering ligt voor een groot deel bij Moviera en het steunpunt Huiselijk Geweld. Daarnaast is het maatschappelijk werk gespitst op signalen van huiselijk geweld en dat geldt eveneens voor welzijnswerkers, verloskundigen, artsen, ouderenconsulenten, huismeesters van woningcorporaties, wijkagenten en organisaties zoals Mee Gelderse Poort of IrisZorg. Ook de jeugdgezondheidszorg pakt kindermishandeling op (signaleert en handelt) en kinderdagverblijven, peuterspeelzalen en scholen hebben protocollen voor het signaleren van kindermishandeling. Desondanks is de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling nog niet voor alle gemeenten een vanzelfsprekende zaak en wordt nog niet altijd vanuit een samenhangende visie gewerkt. In deze regiovisie bouwen wij voort op een 'kapstok' die in april 2013 met de regiogemeenten is besproken, en zodoende op een breed gemeentelijk draagvlak kan rekenen. Daarin zijn onder andere de volgende uitgangspunten vastgelegd:

- Lokaal wat kan, (boven)regionaal waar noodzakelijk.
- (Professioneel) ondersteunen, versterken of opbouwen van de sociale omgeving van betrokkenen.
- Systeemgericht werken is uitgangspunt, evenals 'één plan' op basis waarvan alle hulpverleners/partijen intersectoraal samenwerken.
- Huiselijk geweld is intergenerationeel (geweld dat generaties achter elkaar terug komt). Alleen door vroegtijdig ingrijpen kan dat worden doorbroken. Blijvende inzet op preventie, voorlichting en voegsignalering is noodzakelijk; zoveel mogelijk 'dicht bij huis', in de (regio)gemeenten, wijken, buurten, vindplaatsen.
- Focus op ambulante begeleiding en vroegtijdige interventies. Als opvang nodig is, dan zo kort mogelijk. In de hele regio moeten woningen beschikbaar zijn, zodat de uitstroom uit de opvang wordt bevorderd.
- Voor een efficiënte en effectieve bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling moet sprake zijn van netwerken die garant kunnen staan voor een sluitende aanpak van preventie tot nazorg.

1.4 REGIE OP DE AANPAK HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING

Beleidsregie

Beleidsregie is per definitie voorbehouden aan gemeenten. Centrumgemeente Arnhem zorgt ervoor dat, in samenspraak met regiogemeenten, de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling wordt doorontwikkeld. Arnhem neemt, samen met Doetinchem (Achterhoek), initiatieven om de regionale aanpak concreet uit te rollen. De regiogemeenten hebben een eigenstandige rol in beleidssturing op preventie, vroegsignalering en de aanpak van (na)zorg en herstel. Daarvoor voert iedere gemeente actief beleid, geïntegreerd in de uitvoeringsplannen op het gebied van het sociaal domein. Alle gemeenten zorgen ervoor dat het onderwerp huiselijk geweld en

kindermishandeling regelmatig terugkeert op de politieke agenda. Indien nodig verschijnt er elke vier jaar een actuele versie van de regiovisie.

Procesregie
Een procesregisseur zorgt ervoor dat bij iedere melding de juiste actie of interventie volgt en dat de voortgang wordt gemonitord. De procesregie kan het best worden belegd bij de organisatie waar de melding binnenkomt. Dat kan bijvoorbeeld een hulpverleningsorganisatie, een gebiedsteam of een AMHK zijn.

Casusregie
Een casusregisseur zorgt ervoor dat het hulpverleningstraject of een veiligheidsplan volgens plan wordt uitgevoerd. De casusregisseur volgt het hele traject van begin tot eind en is de vaste contactpersoon voor het gezins- of familiesysteem of het huishouden en bemiddelt tussen het gezin en de hulpverlening.

Als in de preventieve sfeer sprake is van een lokale melding en interventie, wordt de casusregie belegd bij het gebiedsteam van de betreffende gemeente. Betreft het casussen die in het Veiligheidshuis of de Veiligheidskamer worden besproken, dan kan de casusregie - na bespreking in het screeningsoverleg - bij een van de partners worden neergelegd.

In alle gevallen is het van belang dat er voldoende competenties aanwezig zijn en dat het mandaat zo is geregeld dat snel handelen mogelijk is.

1.5 ANALYSE VAN DE REGIO

De afdeling Onderzoek & Statistiek van de gemeente Arnhem heeft voor deze regio de stand van zaken ten aanzien van huiselijk geweld en kindermishandeling in kaart gebracht. Een samenvatting van dit onderzoek staat hieronder. Het volledige onderzoek is terug te vinden op internet.[4]

Uit het algemene deel blijkt dat de hele regio een lagere sociaal-economische status heeft dan de rest van Nederland. De regio Achterhoek heeft weer een lagere sociaaleconomische status dan de regio Arnhem. Binnen de regio Arnhem zijn de verschillen tussen afzonderlijke gemeenten groter dan binnen de regio Achterhoek. Arnhem heeft de laagste sociaaleconomische status. Ook Doesburg springt er negatief uit.

Cijfers over kindermishandeling en huiselijk geweld

Het aantal meldingen van kindermishandeling is in de hele regio lager dan in Nederland. Dit blijkt uit gegevens van het AMK over 2012, zoals vermeld in 'Kinderen in Tel' (2014) van het Verweij-Jonker-instituut. De cijfers laten zien dat het aantal meldingen in de regio Arnhem absoluut en relatief hoger is dan in de regio Achterhoek. Binnen de regio Arnhem is het percentage meldingen van kindermishandeling relatief hoog in de stad Arnhem. Recentere cijfers van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling over 2012 en 2013 laten hetzelfde beeld zien.

Figuur 1 *Meldingen huiselijk geweld en kindermishandeling*

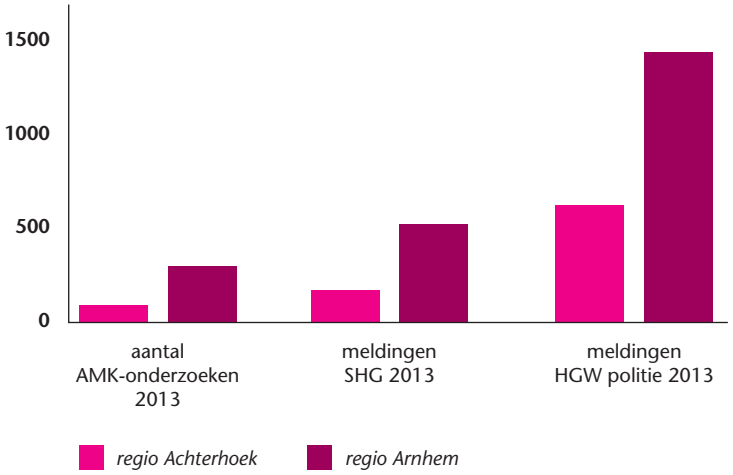

4 Zie: *http://www.arnhem.nl/Politiek_en_organisatie/Onderzoek_en_cijfers*

Arnhem springt er in de regio ook negatief uit met huiselijk geweld, zo blijkt uit de meldingen bij het Steunpunt Huiselijk Geweld en bij de politie tussen 2011 en 2013. Het aantal meldingen van huiselijk geweld en kindermishandeling is hoger dan op basis van de bevolkingsomvang mag worden verwacht.

'Uit gegevens van Movisie over huiselijk geweld blijkt dat ruim 60% (ex-)partnergeweld betreft. Huiselijk geweldincidenten vinden in 58% van de gevallen plaats in gezinnen met kinderen tot 18 jaar, doorgaans jonge kinderen.'

Risicofactoren voor huiselijk geweld en kindermishandeling

Uit gegevens van Movisie over huiselijk geweld blijkt dat ruim 60% (ex-)partnergeweld betreft. Huiselijk geweldincidenten vinden in 58% van de gevallen plaats in gezinnen met kinderen tot 18 jaar, doorgaans jonge kinderen.

Uit wetenschappelijk onderzoek zijn risicofactoren voor huiselijk geweld en kindermishandeling bekend. Deze risicofactoren hangen samen met psychische en psychiatrische problemen en eerdere ervaringen met huiselijk geweld. Kinderen met een lichamelijke of verstandelijke beperking krijgen eerder te maken met kindermishandeling. Alleenstaand ouderschap verhoogt eveneens de kans op kindermishandeling. Ook slechte sociaaleconomische omstandigheden (zoals armoede en) vergroten de kans op huiselijk geweld en kindermishandeling, evenals (te) weinig sociale steun.

Het is niet duidelijk in hoeverre de risicofactoren de verschillen tussen gemeenten verklaren. Wel valt op dat Arnhem, waar huiselijk geweld en kindermishandeling veel voorkomt in verhouding tot andere gemeenten in de regio, slechter scoort op sociaaleconomische omstandigheden (lager inkomen, meer bijstand). De sociaaleconomische status is lager, er wonen meer alleenstaande ouders en relatief veel allochtonen en de stad kent een lagere sociale cohesie Dit zijn (gedeeltelijke) verklaringen voor het relatief hoge aantal meldingen van kindermishandeling en huiselijk geweld in Arnhem.

CASUS MIEKE

De vijfjarige Mieke doet sinds een aantal maanden mee aan de kinderactiviteiten van het wijkcentrum. Zij is in de zomer vanuit Noord-Holland naar Arnhem verhuisd. De kinderwerker die Mieke bijna iedere week ziet, maakt zich zorgen om haar. Mieke ziet er moe uit en lijkt zich niet goed te ontwikkelen op sociaal-emotioneel gebied.

Tijdens de kinderactiviteiten valt het op dat Mieke bijna geen contact met de andere kinderen maakt. Ze is stil en gedraagt zich kinderlijker dan haar leeftijdsgenootjes. De moeder van Mieke die haar dochtertje komt brengen en halen is twee keer in paniek het wijkcentrum binnengelopen, omdat ze niet meer wist waar ze was. Mieke was echter gewoon bij de kinderactiviteit waar moeder haar zelf naar toe had gebracht.

De kinderwerker probeert de zorgen over Mieke met moeder te bespreken, maar dit lukt niet. De kinderwerker vraagt daarna advies aan de maatschappelijk werker van het Jeugdteam. Die bezoekt de school van Mieke en vraagt of ook daar signalen zijn opgepakt. De intern begeleider bevestigt dit. Ook de school maakt zich zorgen over de sociaal-emotionele ontwikkeling van Mieke. Ze gedraagt zich jonger dan ze feitelijk is. School vertelt dat moeder erg bezorgd is over haar dochter. Wat verder opvalt is dat moeder na maanden nog steeds vraagt wat de lestijden van school zijn. Daarnaast reageert ze soms onvoorspelbaar en kan ze ineens erg boos worden.

De leerkrachten merken dat ze voorzichtig met moeder omgaan en ze zijn bang om meteen alle zorgen met haar te bespreken. Nadat de vorige school de zorg over Mieke had aangekaart, haalde moeder haar dochter van school. Het schoolverzuim is de afgelopen maanden erg hoog geweest. Regelmatig komt Mieke meer dan een half uur te laat en ze wordt vaak ziek gemeld. Ook is het kind meerdere keren zonder afmelding weg gebleven. Nu de school weet dat er ook vanuit de wijk zorgen zijn, houden ze Mieke extra goed in de gaten. Daarnaast onderzoeken ze nog eens de overdracht van de vorige school en bespreken ze het schoolverzuim met de moeder.

Een week later komt de kinderwerker met aanvullende informatie. Mieke is bij een collega in huilen uitgebarsten toen ze naar huis moest. Ze vindt het niet altijd leuk thuis. Haar moeder is soms lief en soms niet. Ook vindt ze de man die thuis komt niet lief. Het is allemaal erg verwarrend voor haar. Vanwege deze ontwikkeling en de ernstige signalen die boven komen, geeft de maatschappelijk werker na overleg met haar leidinggevende een signaal af in de verwijsindex regio Arnhem (VIRA). Daarnaast vraagt ze de zorgcoördinator van de wijk of er nog andere signalen bekend zijn, bijvoorbeeld bij de woningbouwcorporatie en politie. Dit gebeurt via het Overleg Zorg en Overlast.

Uit de VIRA komt een match voort met Bureau Jeugdzorg Noord-Holland. Mieke blijkt een gezinsvoogd te hebben. Het gezin is meerdere keren verhuisd naar andere regio's. De maatschappelijk werker legt de signalen neer bij de gezinsvoogd. De herkenning is groot, maar er is ook sprake van nieuwe signalen. De gezinsvoogd gaat met deze informatie aan de slag en neemt contact op met de school van Mieke. Ook volgt een snelle overdracht van de zaak naar een gezinsvoogd in de regio waar Mieke en haar moeder nu wonen.

Inmiddels is er ambulante gezinsbegeleiding aangevraagd. Tevens heeft moeder in een gesprek met school verteld over haar problemen. Ze krijgt nu begeleiding van de schoolmaatschappelijk werker, zodat Mieke weer op tijd naar school gaat. Als er bijzonderheden zijn, weten de betrokkenen elkaar nu te vinden voor overleg en afstemming.

2. LANDELIJK BELEIDSKADER EN ACTUELE ONTWIKKELINGEN

De verplichting tot het opstellen van de regionale visie huiselijk geweld en kindermishandeling loopt samen met de transities in het sociaal domein: de decentralisaties van taken uit de AWBZ naar de Wmo, de nieuwe Jeugdwet, de Participatiewet en de Wet passend onderwijs. Daarnaast spelen de landelijke herverdeling van de middelen voor de vrouwenopvang en kortingen op de middelen voor de decentralisatietaken een niet geringe rol.

2.1 SOCIAAL DOMEIN EN DECENTRALISATIES[5]

Van de gemeenten wordt verwacht dat zij samenhang aanbrengen tussen de decentralisaties binnen het sociaal domein en de aanpak van geweld in huiselijke kring. Elke gemeente kan dan in de lokale uitvoeringsplannen een sluitende ketenaanpak en een samenhangend netwerk binnen het sociaal domein bevorderen. Daarmee ontwikkelt de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld zich naar een integrale aanpak die door de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Jeugdwet worden ingekaderd. Al eerder zijn op dit gebied de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (juli 2013) en de Wet tijdelijk huisverbod (januari 2009) van kracht geworden. Voor de uitvoering van de decentralisatietaken binnen het sociaal domein gaan alle gemeenten werken met gebiedsteams. Dat kunnen sociale teams, jeugdteams, ouderenteams of wijkteams zijn. Gemakshalve spreken we in de regiovisie over ‘gebiedsteams’. Het primaire doel van een gebiedsteam is om bewoners in het gebied te ondersteunen, door in te zetten op eigen kracht, versterking van de zelfredzaamheid en waar nodig het organiseren en coördineren van hulp.

Ten aanzien van de noodzakelijke bredere inbedding in het regionaal en lokaal beleid verwijzen we naar de uitgangspunten genoemd in H.1.3 Die sluiten aan bij de regionale uitgangspunten voor de transitie van het sociaal domein en daarmee op hoofdlijnen ook bij de lokale uitgangspunten. Ter illustratie benoemen wij hier: dicht bij huis (lokaal wat kan, regionaal wat moet), snel en flexibel opschalen en afschalen indien de situatie dit toelaat, één gezin - één plan - één regisseur.

2.2 ADVIES- EN MELDPUNT HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING (AMHK)

De nieuwe Wmo stelt gemeenten verantwoordelijk voor het ‘instellen en in stand houden van één bovenlokaal meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling’. Per 1 januari 2015 moet daarvoor het AMHK operationeel zijn. Dit is méér dan een samenvoeging van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) en het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG). Het gaat om een integrale manier van werken die goed aansluit bij de ontwikkelingen in het sociaal domein en bij de gebiedsteams. Het AMHK kent drie wettelijke taken:

5 Het sociaal domein gaat over alles wat mensen in hun directe bestaan raakt. Primair heeft het betrekking op zorg, welzijn, arbeid, onderwijs, gezondheidszorg en vrije tijdsbesteding. Het sociaal domein gaat ook over de wijze waarop mensen in staat zijn deel te nemen aan de samenleving. Met decentralisaties wordt gedoeld op: Transitie Jeugdzorg; Van AWBZ naar Wmo; Passend Onderwijs; Participatiewet.

- Fungeren als herkenbaar en toegankelijk advies- en meldpunt voor gevallen of vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling.
- Verlenen van advies en consult aan burgers en professionals.
- Het doen van onderzoek, naar aanleiding van meldingen van vermoedens van geweld in huiselijke kring.

Na een melding en zorgvuldige weging daarvan kan het AMHK onderzoeken of er sprake is van kindermishandeling of andere vormen van huiselijk geweld. Als het nodig is brengt het AMHK de hulpverlening op gang en informeert zij de politie en/of de Raad voor de Kinderbescherming en andere betrokkenen. Het AMHK draagt het onderzoek over aan de Raad voor de Kinderbescherming als er sprake is van een voor het kind bedreigende situatie en ouders geen vrijwillige hulp (meer) accepteren. Naast de wettelijke taken zijn er andere werkzaamheden die het AMK en de SHG's op dit moment uitvoeren: uitvoering van de Wet tijdelijk huisverbod, deelname aan screeningsoverleg huiselijk geweld in het Veiligheidshuis, regie(voering) over de ketenaanpak huiselijk geweld (bewaken ketenafspraken, oplossen knelpunten in de keten, inbrengen nieuwe inzichten), monitoring van de ketenaanpak op resultaat en expertise opbouwen/onderhouden over diverse vormen van huiselijk geweld (bijvoorbeeld ouderenmishandeling, eergerelateerd geweld).

Voor onze regio is, samen met de centrumgemeenten Ede en Apeldoorn (en in overleg met Nijmegen) een AMHK-model en -werkwijze ontwikkeld waarbij zowel de wettelijke als niet-wettelijke taken zijn samengevoegd.[6] In *bijlage 1* staat een beschrijving van dit model.

2.3 MELDCODE HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING

De Wet meldcode is op 1 juli 2013 in werking getreden. Die verplicht organisaties en individuele beroepsbeoefenaren in de sectoren gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdzorg en justitie dat ze met een meldcode gaan werken. Deze verplichte meldcode betreft alle geweld in afhankelijkheidsrelaties: huiselijk geweld, kindermishandeling, ouder(en)-mishandeling, eergerelateerd geweld (waaronder huwelijksdwang, achterlating in land van herkomst) en vrouwelijke genitale verminking. Gemakshalve spreken we van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Een meldcode bevat een stappenplan dat beschrijft wat een professional moet doen bij vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld. De volgende stappen voor de meldcode zijn in ieder geval wettelijk verplicht:

1 *in kaart brengen van signalen;*
2 *overleggen met een collega en zo nodig raadplegen van AMK of SHG;*
3 *gesprek met de cliënt;*
4 *wegen van het geweld of de kindermishandeling;*
5 *beslissen: hulp organiseren of melden.*

De wet is binnen de gemeenten van toepassing op ambtenaren die betrokken zijn bij de uitvoering van de Leerplichtwet 1969.

6 'Op weg naar een solide AMHK in Gelderland Midden en Gelderland Noord', 18 maart 2014. Projectgroep vorming basismodel AMHK – *www.arnhem.nl/amhk*.

Gemeenten moeten voor hen een meldcode vaststellen en zorgen dat zij weten hoe ze daarmee werken. Daarnaast zijn gemeenten verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van de meldcode bij organisaties in de kinderopvang en maatschappelijke ondersteuning. Om tot een uniforme werkwijze te komen, maken de centrum- en regiogemeenten afspraken over de nadere invulling geven van deze taak. Ook vindt afstemming plaats met organisaties die in meerdere gemeenten actief zijn. *Bijlage 4* geeft meer informatie over de wettelijke kaders en de Wet meldcode.

'In sommige gevallen is de problematiek van slachtoffers van huiselijk geweld erg specialistisch of is er sprake van een extreem veiligheidsrisico.'

2.4 LANDELIJKE SPECIALISTISCHE OPVANG

In sommige gevallen is de problematiek van slachtoffers van huiselijkgeweld erg specialistisch of is er sprake van een extreem veiligheidsrisico. De regionale opvangvoorzieningen hebben daarvoor onvoldoende kennis in huis. In de loop der jaren zijn aparte opvangvoorzieningen ontstaan, zoals: opvang en behandeling voor mensenhandel-slachtoffers, mannenopvang(met specialistische behandelingen), opvang voor tienermoeders en slachtoffers van eergerelateerd geweld (waarbij veiligheid in het geding is). De landelijke opvangvoorzieningen zijn tot nu toe landelijk gefinancierd. Deze financiering gaat per 1 januari 2015 over naar de 35 centrumgemeenten.

De centrumgemeenten hebben besloten dat ze gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor een goed systeem van deze specifieke opvang. Binnen het programma 'Regio Aanpak Veilig Thuis' van de VNG is onderzocht wat de behoefte is aan specialistische opvang, hoe het bestaande aanbod is, wat de match daartussen is, en hoe de bekostiging er uit ziet. De centrumgemeenten hebben besloten om de middelen voor de opvang van specifieke groepen in een apart fonds te storten. Vanuit dit fonds sluiten zij een raamovereenkomst met aanbieders. Een commissie van drie wethouders uit de centrumgemeenten controleert de afspraken op het gebied van kwaliteit, prijs en capaciteit.

De toegang tot speciale voorzieningen verandert niet. De verwijzing gaat net als nu via de gemeente of de politie. Een onafhankelijke instelling beoordeelt (mogelijk steekproefsgewijs) of de opgevangen personen tot de doelgroep behoren. De aanbieders sturen hun facturen naar het fonds en niet naar de afzonderlijke gemeenten. Over mogelijke tekorten moeten nog nadere afspraken worden gemaakt. Na twee jaar evalueren de centrumgemeenten en de aanbieders het fonds.

2.5 MIDDELEN

VWS heeft vanaf 1998 de middelen voor de aanpak van huiselijk geweld toegewezen aan de 35 centrumgemeenten. De middelen worden aangewend voor de (vrouwen-)opvang, Steunpunt Huiselijk Geweld en preventie en nazorg. Dit zijn taken die in onze regio grotendeels bij Moviera (voorheen Hera) zijn belegd. De toekenning van middelen aan de centrumgemeenten is eind 2013 landelijk herzien, omdat de verdeling historisch bepaald was en geen directe relatie meer leek te hebben met de vraag. VWS heeft besloten een nieuw verdeelmodel voor de middelen vrouwenopvang in te voeren per 2015. Dit model betekent een forse teruggang in de middelen voor de centrumgemeenten Arnhem en Ede. Voor de provincie Gelderland als geheel gaat het om een teruggang van circa € 2 miljoen (van 12 miljoen naar circa € 10 miljoen). Hoofdstuk 4 (Financiën) gaat daar verder op in.

De middelen voor de aanpak van huiselijk geweld zijn ook bedoeld voor de aanpak van kindermishandeling. Met de komst van de Jeugdwet en de uitbreiding van de verantwoordelijkheden in de Wmo krijgen de gemeenten een grotere (financiële) verantwoordelijkheid voor de aanpak van kindermishandeling. Een voorbeeld hiervan is dat de gemeenten per 2015 uit hun jeugdbudget middelen moeten inzetten voor het AMHK.

CASUS CHAYENNE

Een intern begeleider van een basisschool belt het AMHK met zorgen over Chayenne, een meisje van 9 jaar dat sinds dit jaar op deze school zit. Ze oogt ongelukkig en teruggetrokken, ze heeft één vriendinnetje. In de klas is ze stil en ze ziet er matig verzorgd uit. Chayenne komt altijd alleen naar school en heeft regelmatig geen eten bij zich. Na school gaat ze meteen naar huis. Soms komt moeder haar ophalen. Ze neemt nooit vriendinnetjes mee naar huis. Leerkrachten weten dat Chayenne's moeder vaak moe en somber is. Ze kan 's ochtends vaak niet uit bed komen. Overdag ligt ze op de bank en doet weinig aan de maaltijden. Chayenne vertelt dat ze vaak friet eten of dat ze zelf een ei moet bakken. Haar ouders zijn gescheiden.

De school heeft de zorgen nog niet met moeder besproken, maar het is duidelijk dat er iets moet gebeuren. Het AMHK ondersteunt de intern begeleider bij de verschillende stappen die nodig zijn: eerst een gesprek met Chayenne en daarna een gesprek met moeder over de zorgen, zonder beschuldigend over te komen. Een paar dagen later belt de intern begeleider terug. Ze heeft redelijk uitgebreid met Chayenne gesproken. Het meisje maakt zich veel zorgen over mama. Het gesprek met moeder verliep echter niet goed. Ze hield het gesprek af, gaf aan dat het al beter ging en dat ze geen hulp of advies nodig had.

Vervolgens heeft een medewerker van het AMHK samen met de intern begeleider en de schoolmaatschappelijk werker een plan opgesteld. Toen moeder diezelfde middag weer op school kwam, heeft de medewerker samen met de intern begeleider met haar gesproken. Eerst was er weerstand, maar daarna lukte het om in gesprek te komen. Misschien doordat ze te horen kreeg dat haar dochter ziet dat het niet goed gaat en zich veel zorgen om mama maakt. In de dagen daarna regelt de huisarts hulp voor moeder en wordt oma gevraagd om te helpen bij het huishouden en het koken. Ook wordt afgesproken dat Chayenne een paar dagen in de week bij haar vriendinnetje kan spelen en dat de schoolmaatschappelijk werker regelmatig met Chayenne en moeder praat.

3. REGIOVISIE ARNHEM EN ACHTERHOEK

Bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is het van belang dat er bestuurlijk, financieel en beleidsinhoudelijk regionale afstemming is. In de voorgaande hoofdstukken is beschreven wat we onder huiselijk geweld en kindermishandeling verstaan, welke rol de centrumgemeenten en de regiogemeenten spelen, en hoe de aanpak aansluit op de decentralisaties binnen het sociaal domein. Daardoor is een beeld ontstaan van de aandachtspunten die tot een succesvolle aanpak moeten leiden. Kort en krachtig gaat het om de volgende visie en uitgangspunten.

3.1 REGIONALE VISIE

- Iedereen heeft recht op een veilige thuisbasis: het bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling in al zijn verschijningsvormen wordt breed gedragen en systeemgericht opgepakt en uitgevoerd.
- Voor iedereen die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken heeft of krijgt is een sluitend hulpaanbod voorhanden, passend bij zijn of haar situatie. Veiligheid staat voorop.
- We streven er naar dat:
  - iedereen die slachtoffer is van huiselijk geweld of kindermishandeling in staat is om iets te ondernemen en weet waar hij/zij ondersteuning kan vinden.
  - iedereen (jong en oud) die tegen (potentiële) situaties van huiselijk geweld aanloopt haar/zijn verantwoordelijkheid neemt daartegen iets te ondernemen of om advies te vragen bij onder andere het AMHK.
  - alle medewerkers en functionarissen die beroepshalve tegen (potentiële) situaties van huiselijk geweld en kindermishandeling aanlopen, weten wat ze moeten doen en hoe zij specialistische hulp kunnen inschakelen.
  - alle lokale en regionale instanties - onder andere op het gebied van (jeugd)gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdzorg,justitie en politie - een bijdrage leveren aan het stoppen en voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Op grond van hun taakuitoefening en de Wet op de meldcode mag dit van hen worden verwacht.

3.2 REGIONALE UITGANGSPUNTEN

- Hoge prioriteit voor veiligheid.
- Aandacht voor gerichte preventie, signaleren en nazorg.
- Minder opvang, meer traject- en ambulante begeleiding.
- Samenhang met het sociaal domein.
- Integrale en intersectorale netwerksamenwerking en privacy.
- Meer aandacht voor de aanpak van:
  - kindermishandeling
  - handelingsverlegenheid.
  - ‘complexe culturele (huiselijk)geweldzaken’ en slachtoffers van mensenhandel
  - ouder- en ouderenmishandeling.

Toelichting bij de regionale uitgangspunten

- **Hoge prioriteit voor veiligheid**

Bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling, of als al sprake is van geweld, moet op de eerste plaats de veiligheid van alle betrokkenen worden gewaarborgd. Specifieke deskundigheid

op gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling moet hierbij voorhanden zijn.

In situaties van (acute) dreiging is een krachtige en snelle aanpak in nauwe samenwerking met politie en justitie noodzaak. Ook moet de ernst van de situatie worden ingeschat, evenals de veiligheidsdreiging voor slachtoffer en/of kinderen. Het AMHK, zoals dat voor onze regio wordt ontwikkeld, speelt hier op in en draagt ook zorg voor een goede afstemming met spoedeisende zorg.[7]

Ook in andere - minder acute - situaties, bijvoorbeeld in de gebiedsteams of bij een kinderdagverblijf, is specifieke deskundigheid nodig om adequaat te kunnen handelen. Het is de bedoeling dat het AMHK goed wordt aangesloten op het lokale veld en de gebiedsteams, zodat in alle gevallen een gewenste deskundigheid kan worden ingeschakeld. Dat het zorgen voor en het borgen van veiligheid een cruciale rol speelt blijkt ook uit de invoering van de Wet tijdelijk huisverbod. Sinds 2009 kunnen burgemeesters een huisverbod opleggen aan iemand die huiselijk geweld dreigt te plegen of al heeft gepleegd. Hiermee heeft de burgemeester een duidelijke rol binnen het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.

In onze regio is een specifieke taak weggelegd voor het Veiligheidshuis (Gelderland Midden) en de Veiligheidskamer (Gelderland Noord, waaronder de Achterhoek valt). Sinds een paar jaar vindt in het Veiligheidshuis dagelijks een screening plaats van alle meldingen bij de politie Gelderland Midden waarbij huiselijk geweld aan de orde is. Naast politie en justitie neemt (per 1 januari 2015) het AMHK deel aan dit overleg. Tijdens deze screening spreken partijen af wie de casus oppakt en regisseert. Een aantal (multi-probleem) casussen gaan door naar het casusoverleg van het Veiligheidshuis. De Veiligheidskamer in de Achterhoek werkt sinds 2013 op vergelijkbare wijze en bespreekt een keer per week casussen.

Op dit moment speelt de doorontwikkeling van de Veiligheidshuizen. Dit betekent onder andere dat er nog meer nadruk komt te liggen op de complexe en multi-probleem situaties. Bedoeling is dat de enkelvoudige veiligheidsproblemen op lokaal niveau worden opgepakt.

7 Zie bijlage 1 AMHK of *www.arnhem.nl/amhk*

CASUS SUZAN

Het AMK krijgt een melding van de politie. De dertienjarige Suzan is door haar volwassen broer in het been gestoken met een mes. Samen met een collega van Spoedeisende Zorg van BJz gaat het AMK op pad. Het blijkt te gaan om een gezin waarvan de vader is overleden. De volwassen zoon terroriseert de andere gezinsleden. Hij perst zijn moeder af, mishandelt haar en slaat soms ook Suzan. De jongen heeft een verstandelijke beperking en verslavingsproblemen en hij kan zijn agressie moeilijk beheersen.

Suzan veilig stellen door haar uit huis te halen zou de makkelijkste optie zijn. Maar niet de beste, want dan wordt het hele gezin uit elkaar getrokken. Bovendien is het probleem daarmee niet opgelost. Er wordt een Tijdelijk Huisverbod aangevraagd voor de jongen en dat wordt toegekend. De jongen mag minimaal tien dagen niet thuis komen. In die periode vindt een overleg plaats met verschillende instellingen om tot een structurele oplossing te komen.

Moeder wil meewerken aan alle hulp, op voorwaarde dat haar zoon ook hulp krijgt. Want die kan ze niet op straat laten zwerven. Het lukt de gemeente om snel een uitkering en woonruimte voor de jongen te regelen, zodat hij een dak boven zijn hoofd heeft. Een belangrijke succesfactor. Reclassering gaat achter intensieve begeleiding aan. Ook wordt de hulp van verslavingszorg ingezet. En voor moeder en Suzan komt er ambulante hulp.

Door snel, goed en vooral ook in gezamenlijke verantwoordelijkheid en mét het gezin te handelen lukte het om een passende oplossing te vinden. De veiligheid van Suzan werd daarmee gewaarborgd. Zo kon een veel duurdere en minder wenselijke oplossing - een crisisplek voor Suzan- worden vermeden.

• **Aandacht voor gerichte preventie, signaleren, nazorg**
Huiselijk geweld (en kindermishandeling) is intergenerationeel geweld dat alleen doorbroken kan worden door het vroegtijdig te stoppen. Kinderen die opgroeien in gezinnen waar veel geweld wordt gebruikt kennen vaak geen ander voorbeeld dan het met geweld oplossen van ruzies. Gerichte preventie, afgestemd op verschillende doelgroepen, is noodzakelijk om de geweldspiraal te doorbreken. Het is bijvoorbeeld bekend dat oudermishandeling, ouderenmishandeling en eergerelateerd geweld slecht of onvoldoende in een vroeg stadium worden gesignaleerd. Deze vormen van geweld en mishandeling liggen nog in de taboesfeer.

Op het gebied van preventie en signaleren is het wenselijk om meer aandacht te besteden aan het opleiden of bijscholen van de professionals. Ook de medewerkers van de gebiedsteams moeten op dit vlak competent zijn. Het is wenselijk dat in elk gebiedsteam een aandachtsfunctionaris wordt aangesteld die getraind is in het signaleren van alle vormen van huiselijk geweld en die de stappen van de Wet meldcode kan hanteren. Ook in andere sectoren (onderwijs, kinderopvang, welzijns- en maatschappelijk werk, leerlingzaken) zijn aandachtsfunctionarissen gewenst. In onze regio wordt een netwerk van aandachtsfunctionarissen opgezet.

De beoogde laagdrempeligheid van de gebiedsteams speelt een belangrijke rol bij preventie en signaleren. Daarom ligt de focus op gerichte preventie, (vroeg)signalering en nazorg. Zoveel mogelijk 'dicht bij huis', in de (regio)gemeenten, wijken, buurten en vindplaatsen. Hier ligt de grote opgave voor wijk- en gebiedsteams in alle gemeenten.

• **Minder opvang, meer traject- en ambulante begeleiding**
Opvang is voor noodsituaties en moet in het belang van de slachtoffers zo kort mogelijk duren. Het streven is om iedereen zo snel mogelijk terug te laten keren in een vertrouwde omgeving. Ook in het kader van het terugdringen van oplopende kosten is een transformatie van de hulpverlening nodig. Deze moet zich meer richten op vroegtijdige interventies en ambulante begeleiding. Gelijktijdig is de vraag aan de orde wat partners en gezinnen nodig hebben om het geweld definitief te stoppen. Welke interventies zijn mogelijk om (herhaling van) de opvang te voorkomen, zodat met intensieve zorg thuis uithuisplaatsing kan worden voorkomen.

'Opvang is voor noodsituaties en moet in het belang van de slachtoffers zo kort mogelijk duren. Het streven is om iedereen zo snel mogelijk terug te laten keren in een vertrouwde omgeving.'

• **Meer samenhang met het sociaal domein**
De gebiedsteams kunnen een belangrijke rol spelen in het vroegtijdig signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling. Daarvoor is het van belang dat in de gebiedsteams deskundigheid op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling aanwezig is en dat de lijnen met het AMHK of andere specialisten kort zijn. De professionals, van de gebiedsteams en op andere plekken, hebben een belangrijke taak bij de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld en moeten de ruimte en het vertrouwen krijgen voor de inzet van hun kennis en vaardigheden. Vanuit het perspectief van de cliënt wordt de te volgen route bepaald. Elke situatie is uniek en de vraag is telkens: 'wat is er in deze situatie nodig en wat kan iemand zelf en samen met zijn familie of vrienden doen'.

Het sociaal domein en de leefomgeving zijn van cruciaal belang uit oogpunt van effectiviteit en goede zorg. Als die omgeving zelf veilig en krachtig is (gemaakt), kan die een grote bijdrage leveren aan het creëren van duurzame veiligheid en hernieuwde ontwikkelingskansen voor alle betrokkenen. Uitgaande van één gezin - één plan - één regie omarmen wij het idee dat vrijwel iedereen het beste af is binnen de eigen vertrouwde leefomgeving. Het herstel van het dagelijks leven staat daarbij voorop. In enkele gevallen is dat helaas niet haalbaar. Bijvoorbeeld bij jeugdigen en volwassenen met een (licht)verstandelijke beperking en gedragsproblemen. Deze gezinnen worden snel overvraagd en hebben veelal een beperkt en/of zwak

sociaal netwerk. Dit soort situaties vraagt om chronische en doorgaans intensieve zorg.

De inrichting van het sociaal domein met gebiedsteams is per gemeente verschillend. In alle gevallen ligt de nadruk op empowerment, versterking van eigen kracht en inschakeling van de directe leefomgeving. Voor de aanpak van diverse vormen van huiselijk geweld is dit een belangrijke basis.

- **Integrale en intersectorale netwerksamenwerking**

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is in de meeste gevallen uiterst complex. Alle partijen moeten onderkennen dat professionals dit niet alleen kunnen oplossen.

Intersectorale samenwerking is noodzakelijk om huiselijk geweld en kindermishandeling tegen te gaan! In Gelderland is onlangs een project van start gegaan waarin een breed gedragen visie op intersectorale samenwerking na kindermishandeling is beschreven. Er is een samenwerkingsstructuur ontwikkeld, met als doel dat mishandelde kinderen en hun gezinnen snel integrale en passende hulp krijgen.[8] Een ander voorbeeld is het ketenoverleg vanuit diverse medische disciplines in Arnhem.[9]

Organisaties in welzijn en in zorg werken gelukkig al veel samen. In de gebiedsteams werken zij deze samenwerking verder uit. Niet in alle gevallen is de gemeente betrokken bij samenwerkingsverbanden. Dat is een goede zaak: het is belangrijk dat organisaties vanuit eigen verantwoordelijkheid de onderlinge samenwerking voorzetten of verbeteren. Als partijen meer met elkaar gaan samenwerken, komt onherroepelijk het privacyvraagstuk aan de orde. *Bijlage 4* gaat daar nader op in.

Met onze maatschappelijke partners kiezen wij voor een directe aanpak, waarin we in gesprek gaan met elkaar, informatie en kennis uitwisselen en verbindingen leggen die nodig zijn om de doelstellingen te kunnen bereiken. Wij kiezen niet voor het afsluiten van convenanten. Wij gaan ervan uit dat alle betrokken organisaties hun eigen verantwoordelijkheid nemen en voldoen aan hun wettelijke verplichtingen met betrekking tot de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Aan alle partijen die in onze regio betrokken zijn bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling stellen wij de voorwaarde dat ze loyaal meewerken aan het uitvoeren van het principe van één gezin - één plan - één regie. Dit betekent concreet dat zij allen (over hun organisatiegrenzen heen) voorrang geven aan de gezamenlijke uitvoering boven de loyaliteit aan de eigen organisatie. Organisaties die deze inzet (bewezen) niet kunnen opbrengen, werken tegen het belang van het doel en de ambities op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. Op grond daarvan kunnen zij worden uitgesloten van het leveren van inzet.

Tijdens het opstellen van deze visie hebben we een aantal maatschappelijke partners advies gevraagd. Wij zijn erg blij met de input van de diverse gesprekspartners en een groot deel van de adviezen is verwerkt in de tekst. In *bijlage 6* staat een samenvatting van de reacties.

- **Meer aandacht voor de aanpak van kindermishandeling (inclusief preventie)**

De aanpak van kindermishandeling is voor gemeenten een relatief nieuwe taak die nauw samenhangt met andere (nieuwe) taken op het gebied van de jeugdzorg. Gemeenten dragen al wel jaren de zorg voor het lokale aanbod van opvoed- en gezinsondersteuning en hebben de regie over de samenwerking tussen alle betrokken partijen. Er komen nu meer taken bij en daarom is het van groot belang dat kindermishandeling in de uitvoeringsplannen binnen het sociaal domein zichtbaar wordt opgepakt.

Extra aandacht wordt gevraagd voor kinderen met een licht verstandelijke beperking en voor volwassenen met een verstandelijke of psychiatrische beperking die kinderen hebben. Deze groep is bijzonder kwetsbaar en regelmatig slachtoffer van huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
Enkele jaren geleden is begonnen met regionale aanpakken kindermishandeling (RAAK). Daar zijn onder andere handelings-protocollen

8 Meer informatie over de Gelderse 'Intersectorale aanpak kindermishandeling': Anita Kraak, BJz/AMK Gelderland - *a.kraak@amkgelderland.nl*
9 Ketenoverleg aanpak kindermishandeling: CHRA, Rijnstate ziekenhuis, huisartsenpost, VGGM (JGZ), verloskundigen, Moviera en binnenkort ook vertegenwoordigers van tandartsen en fysiotherapeuten.

in geval van kindermishandeling uit voortgekomen. Ondanks RAAK blijkt dat de aanpak van kindermishandeling niet overal goed op het netvlies staat. In 2013 is door Samenwerkend Toezicht Jeugd (STJ) een onderzoek gedaan in vier steden in Nederland, waaronder Arnhem, naar preventie van kindermishandeling.[10] Eén van de conclusies is dat signalen en informatie niet altijd vroegtijdig worden opgepakt en ook niet adequaat gedeeld. Betere aansluiting van zorg en onderwijs, het stroomlijnen van overlegcircuits en goed gebruik van de verwijsindex is nodig om hier verandering in te brengen. Een andere conclusie uit het onderzoek is dat in het onderwijs en in de hulpverlening aan volwassenen - bijvoorbeeld de GGz en schuldhulpverlening - meer aandacht nodig is voor de gevolgen die problemen van de cliënt kunnen hebben voor het kind in het gezin.

De Kinderombudsman heeft eind 2013 extra aandacht gevraagd voor de aanpak van kindermishandeling en een onderzoek geopend naar de regierol van gemeenten in de preventie en aanpak van kindermishandeling (zie *bijlage 5*). In opdracht van het Transitiebureau Stelselwijziging Jeugd hebben de ministeries van VWS en V+J samen met de VNG een digitale handreiking 'aanpak kindermishandeling' opgesteld om gemeenten te ondersteunen bij de aanpak van kindermishandeling.[11]

- **Agenderen van handelingsverlegenheid**

Handelingsverlegenheid moet op de agenda's komen bij alle betrokken partijen, zoals kinderopvang, het onderwijs en maatschappelijke en hulpverleningsorganisaties, zodat dit geen belemmering meer vormt om tot actie over te gaan. Handelingsverlegenheid gaat verder dan 'niet weten hoe te handelen'. Vaak is de kennis wel aanwezig, maar schroomt men om signalen door te zetten. Meestal vanuit de angst een klant of leerling te verliezen. Soms stellen de professionals de interventies te lang uit, omdat er veel twijfels bestaan over de aanpak of door de relatieve onbekendheid met de aard van het geweld, bijvoorbeeld bij eergerelateerd geweld. Deze vertraging kan grote gevolgen hebben. Die kan worden voorkomen als al in een vroeg stadium de signalen van problemen worden waargenomen en gerichte interventies worden gepleegd. De Wet meldcode (H.2.3) en de benoeming van aandachtsfunctionarissen kan helpen bij het aan de kaak stellen van de handelingsverlegenheid.

- **Meer aandacht voor de aanpak van complexe multiculturele (huiselijk) geweld zaken en slachtoffers van mensenhandel.**

Eergerelateerd geweld omvat alle vormen van geweld omwille van de geschonden familie-eer: fysiek en geestelijk geweld, huwelijksdwang en achterlating in land van herkomst. Die eer is overigens pas echt geschonden als de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken. De familie van het slachtoffer en de collectieve mentaliteit van de betreffende groep/samenleving speelt een belangrijke rol bij eergerelateerd geweld. Zij stemmen er veelal mee in en doen soms actief mee aan de eerzuivering. Vooral meisjes en vrouwen worden slachtoffer van eergerelateerd geweld vanwege schending van de zedelijke familie-eer. Te denken valt aan: westers georiënteerd raken, verboden relatie, voorhuwelijkse seksrelatie, gedwongen huwelijk weigeren. Ook jongens en mannen kunnen ermee in aanraking komen, bijvoorbeeld als ze weigeren mee te werken aan eerzuivering, als ze homoseksueel zijn of een gedwongen huwelijk weigeren. Het zijn vormen van geweld die dagelijks in onze samenleving voorkomen. Binnen de gemeenten van centrumgemeente Arnhem en Achterhoek spelen dergelijke incidenten zich regelmatig af. Nog te vaak wordt gedacht dat het 'in onze gemeente' niet voorkomt.

10 *http://www.inspectiejeugdzorg.nl/actueel/nw_detail.asp?id=0343*
11 *http://www.voordejeugd.nl/images/pdf/handreikingen/Digitale%20handreiking%20Kindermishandeling.pdf*

CASUS ELIF

Elif is een meisje van 17 jaar dat in Arnhem werd geboren. Haar ouders komen uit een dorp in het oosten van Turkije en wonen inmiddels 23 jaar in Nederland. Elif zit in het vijfde jaar van het VWO en wil later rechten studeren. Ze is vrij in het omgaan met haar vriendinnen, ze mag winkelen en hobby's als streetdance beoefenen. Zij krijgt veel vrijheid van haar ouders, maar onder één voorwaarde: ze mag alleen optrekken met goede en bekende vriendinnen. En ze mag geen vriendje hebben, om schaamte binnen haar familie te voorkomen. De ouders hechten erg sterk aan de zedelijke familie-eer.

Elif hield zich altijd aan deze afspraak, totdat zij via vriendinnen Chris ontmoette. Zij werd smoorverliefd op hem. Chris is grappig, knap, slim, eerlijk en een echte gentleman. Elif voelt zich echt goed bij hem. Ze spreken regelmatig in andere steden af en soms gaan ze niet naar school. Dit gaat goed totdat Elif op een dag thuis komt en klappen krijgt van haar vader. Hij is woedend. Elif begrijpt meteen dat het mis is. Haar vader heeft een foto van haar en Chris ontvangen waarop ze elkaar omhelzen en zoenen. Elif weet nog steeds niet wie die foto heeft gemaakt en naar haar vader heeft gestuurd. Hij schreeuwt dat de meeste vrienden van hem de foto ook hebben gezien. Het is echt helemaal mis! Voor het eerst heeft ze klappen gekregen van haar vader. Zij heeft zichtbaar letsel en wordt voor ongeveer één week ziek gemeld.

Vanaf dat moment gaat alles bergafwaarts met Elif. Haar leuke leven wordt zwart. Ze probeert haar ouders te overtuigen dat Chris een goede jongen is en vraagt of ze dit samen met hem mag bewijzen. Ze wordt niet gehoord en haar telefoon wordt afgepakt. Voortaan wordt ze iedere dag naar school gebracht en weer opgehaald. Regelmatig probeert Elif haar wensen en liefde bespreekbaar te maken, maar ze wordt genegeerd. Ze wordt beschouwd als een brutaal kind, die ondanks haar getoonde wangedrag geen schaamte en geen respect aan haar vader toont.

Elif kan zich niet meer concentreren op haar huiswerk en haalt slechte cijfers. De mentor en lievelingsdocent spreken met het meisje en confronteren haar ermee dat ze niet meer lacht en er moe uitziet. Ze vragen ook waarom ze niet meer met haar vriendinnen omgaat. Elif zegt niets, want ze denkt dat de docenten haar toch niet begrijpen. De situatie is een hel voor haar. Zij wordt regelmatig mishandeld. Waarom? Alleen omdat zij van Chris houdt en haar gevoelens met haar ouders wil bespreken. Elif heeft toch nog hoop dat alles goed komt en verwacht stiekem dat haar ouders haar vriendje ooit zullen accepteren.

Als de zomervakantie nadert hoort ze haar vader regelmatig bellen met een oom in Turkije. In die gesprekken doet hij vaak zijn beklag over haar. Hij vertelt ook dat zij opstandig is en dat hij geen grip meer op haar heeft. Hij vraagt de oom of die een oplossing heeft. Elif heeft het sterke voorgevoel dat haar zomervakantie in Turkije nooit meer hetzelfde zal zijn als in de voorgaande jaren. Dit blijkt inderdaad zo te zijn. Voor de zomervakantie schrijft vader haar uit bij de gemeente, zonder dat ze daarvan op de hoogte is. In Turkije wordt ze uitgehuwelijkt aan haar neef en daar achtergelaten. De vader van Elif heeft voor deze vorm van eerherstel gekozen.

Over het algemeen weten reguliere hulpverleners onvoldoende wat zich achter de voordeuren afspeelt. Samenwerking met (allochtone) sleutelfiguren en vertrouwenspersonen is nodig voor een eensgezinde aanpak van de complexe culturele geweldszaken en schadelijke praktijken. Geregeld voelt de westers georiënteerde professional zich machteloos en onderneemt hij/zij soms goed bedoelde initiatieven die juist averechts werken. Kennis over eergerelateerd geweld/schadelijke traditionele praktijken is van belang voor het maken van een goede analyse van achtergronden, motieven, feiten en omstandigheden, zodat effectieve interventie/hulpverlening mogelijk is. Kennis van onderlinge relaties in eerculturen, gezichtsverlies en eerherstel is essentieel voor het handelen en vooral het niet-handelen.

De laatste jaren is er veel aandacht voor (de gevolgen van) mensenhandel. Vaak zijn het (allochtone) vrouwen of jonge meisjes die daar slachtoffer van zijn. Moviera kreeg in 2013 rond de 70 meldingen van mensenhandel. Soms betreft het drama's die zich dicht bij huis afspelen: meisjes die via internet-contacten slachtoffer worden van 'loverboys'. In datzelfde jaar waren kwamen er 95 meldingen van eergerelateerd geweld binnen: 39 meer meldingen dan in het jaar daarvoor. In onze regio willen wij deze problematiek stevig op de kaart zetten en aanpakken.

- **Meer aandacht voor de aanpak van ouder- en ouderenmishandeling**

Mishandeling van ouderen door familieleden of bekenden en mishandeling van ouders door hun kinderen zijn onderbelichte problemen waar weinig zicht op is.[12] Jaarlijks worden naar schatting 200.000 ouderen van boven de 65 jaar mishandeld door partners, familie, huisvrienden of zorgverleners. Vaak begint het klein: stevig beetpakken als iemand niet luistert of boodschappen doen met het huishoudgeld van de ander. Regelmatig gaat het van kwaad tot erger. Een glijdende schaal, waarbij zowel de pleger als het slachtoffer zo hun eigen excuses hebben om de mishandeling niet te willen zien. In alle gevallen gaat het om slachtoffers die afhankelijk zijn van hun kinderen, aanverwanten of hulpverleners (bijvoorbeeld ontspoorde mantelzorg). Hierin spelen de dubbele vergrijzing en de toename van dementerende ouderen, die door hun eveneens oudere echtgenoten of kinderen worden verzorgd, in toenemende mate een rol.

'Oudermishandeling is één van de meest verzwegen en onderschatte vormen van geweld in huiselijke kring.'

*Ouder*mishandeling wordt gedefinieerd als 'elke gewelddadige interactie in een samenlevingsverband waardoor een ouder onderdrukt of gekrenkt wordt'. Het gaat om regelmatig terugkerende fysieke en psychische gewelddadigheden door een (meestal) inwonend kind op één of beide ouders.

Oudermishandeling is één van de meest verzwegen en onderschatte vormen van geweld in huiselijke kring. Voor veel ouders is het toegeven van geweld gepleegd door hun kinderen nog taboe. Ze schamen zich over het feit dat ze er niet in geslaagd zijn een gelukkig gezin op te bouwen en voelen zich mislukt in hun ouderrol. Oudermishandeling begint vaak met toenemend verbaal geweld tussen het 12e en 14e levensjaar. Dit pleit voor vroegsignalering bij de start van de pubertijd. Dat kan bijvoorbeeld in het contactmoment met tweedeklassers van het voortgezet onderwijs met de jeugdgezondheidszorg (JGZ).
In onze regio willen wij ouderen- en oudermishandeling onder de aandacht brengen van alle betrokkenen, wat tot betere signalering en tijdiger ingrijpen moet leiden.

12 Uit cijfers van Movisie over *ouderenmishandeling* (2012) blijkt dat psychische (35%) en lichamelijke mishandeling (28%) het meest voorkomt. Daarna volgen financiële uitbuiting (20%), schending van de persoonlijke rechten (8%), verwaarlozing (5%) en seksuele handelingen (2%). Onderzoek leert dat jaarlijks minstens 2000 meldingen van *oudermishandeling* bij de SHG's binnenkomen. Tien procent van de 95.000 politiemeldingen van huiselijk geweld in 2012 betrof geweld van jongeren tegen hun ouders. De werkelijke omvang van deze gewelddadigheden is nog onvoldoende bekend.

CASUS TRUDY

Trudy is een vrouw van 70 jaar. Ze heeft reuma en diabetes type 2 en is gebonden aan haar rollator. Zij woont al 24 jaar samen met haar dochter, schoonzoon en twee kleinkinderen. Haar kleinzoon is meerderjarig, haar kleindochter nog minderjarig. Beide kinderen zijn zwaar verstandelijk beperkt en er spelen ook persoonlijkheidsproblemen. Ze gaan dagelijks naar school en naar de dagopvang. Trudy draagt de zorg voor de twee kleinkinderen.

De kleindochter heeft slaapproblemen waardoor ze 's nachts haar moeder en broer wakker houdt. Trudy's dochter dreigt hierdoor overbelast te raken. Trudy is in de loop der jaren steeds hulpbehoevender geworden, maar wordt 'gebruikt' als een moderne Assepoester. Ze moet het huishouden doen en zorgt ervoor dat de kinderen haar dochter en schoonzoon niet tot last zijn. Als dit wel gebeurt of als het huishouden niet goed genoeg is gedaan, wordt Trudy met verbaal geweld geconfronteerd en naar haar kamer gestuurd waar alleen een bed staat. Dochter en schoonzoon gebruiken het inkomen van Trudy en van hun zoon om financieel het hoofd boven water te houden. Het gezin heeft grote schulden.

Op een ochtend zet Trudy's dochter haar om 7.00 uur het huis uit om drank te halen. Trudy is de thuissituatie zat en gaat naar de woningbouwvereniging waar ze haar verhaal vertelt. Daarna brengt een medewerker haar naar een maatschappelijk werkende die contact opneemt met het Steunpunt Huiselijk Geweld. Trudy gaat naar een locatie waar zij tot rust kan komen. Samen met het maatschappelijk werk bekijkt ze welke vervolgstappen ze kan zetten.

Na het vertrek van Trudy kan haar dochter de zorg voor haar eigen dochter niet meer aan. Na gezamenlijk overleg besluiten de ouders, Siza en de school om het kind uit huis te plaatsen. Tevens gaat een aanvraag voor schuldsanering de deur uit en zoekt een schuldhulpverlener uit of bewindvoering voor alle betrokkenen noodzakelijk is.

Na het vertrek van haar kleindochter besluit Trudy om terug naar huis te gaan. Ze wordt nu verzorgd door Buurtzorg. Afgesproken is dat de wijkagent met tussenpozen het gezin bezoekt, zodat deze zicht krijgt op mogelijke signalen van geweld. Daarnaast is de huisarts ingelicht, evenals de reclassering die al betrokken was bij de dochter en schoonzoon van Trudy. Alle instanties hebben samen met het gezin afspraken gemaakt over hoe ze omgaan met de situatie. Tevens is afgesproken dat ze op elk moment weer een beroep kunnen doen op het Steunpunt Huiselijk Geweld voor ondersteuning.

3.3 AANPAK VAN HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING

Voor de uitvoering van de regiovisie zijn de uitgangspunten in *bijlage 2* vertaald in acties. Dit is gedaan op basis van de volgende indeling:

1. *Kennisdelen, agenderen en preventie*
2. *(Vroeg)signaleren*
3. *Analyse en interventie (hulp, ondersteuning en opvang)*
4. *Herstel, nazorg en monitoring*

Deze indeling vormt de keten waarlangs de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling wordt geoperationaliseerd op regionaal en lokaal niveau. De uitwerking van de regionale visie vindt deels plaats op lokaal niveau, in samenhang met de decentralisaties binnen het sociaal domein in de uitvoeringsplannen. Met andere woorden de lokale uitvoering 'aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling', wordt geïntegreerd in de uitvoeringsplannen van het sociaal domein.

De onderdelen preventie, vroegsignalering, herstel en nazorg kunnen het beste worden uitgevoerd binnen de lokale sociale infrastructuur, mits deskundigheid op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling aanwezig is.

VERDELING TAKEN	LOKAAL	REGIONAAL	LANDELIJK
1. Kennisdelen, agenderen en preventie	Lokaal beleid Via gebiedsteams e.a. Aansluiting op de lokale aanpak gericht op specifieke lokale risicogroepen	Analyse van belangrijkste risicogroepen Regionale conferentie	TV spotjes en campagnes
2. (Vroeg-) signaleren	Lokaal beleid Via gebiedsteams e.a. aansluiting op de lokale aanpak Advies vragen en/of melden van gewelds-zaken bij AMHK Naleven Wet meldcode	Advies en consult rol voor AMHK. Netwerk van aandachtsfunctionarissen i.o.	
3. Analyseren en interventie	Huisverboden: lokale taak burgemeester	AMHK: advies, consult en/of onderzoek In geval van huiselijk geweld en op-vang: centrale intake en analyse fase in de regionale opvang van Moviera Veiligheidshuis of Veiligheidskamers: screeningsoverleg	Opvang voor zeer specifieke groepen, waarbij veiligheid in het geding is, sprake is van dreiging en complexe problematiek; mannenopvang
4. Herstel en nazorg	Gebiedsteams Aansluiting op de lokale aanpak. (Her)huisvesting in gemeenten in de regio (in geval van vrouwenopvang)		
5. Monitoring	Monitoring van lokale activiteiten op gebied van preventie en signalering	Monitoring van de regionale activiteiten en interventies	Landelijke Monitor

4. FINANCIËN

Centrumgemeente Arnhem ontvangt jaarlijks een budget van de rijksoverheid voor de aanpak van huiselijk geweld voor de regio Arnhem en Achterhoek. Dat is bedoeld voor het aanpakken van alle vormen van huiselijk geweld; van vrouwenopvang, ambulante begeleiding, bestrijding van ouderenmishandeling tot eergerelateerd geweld, kindermishandeling en aanpak van loverboys.

Het afgelopen jaar (2014) bedroeg het budget ruim 5,7 miljoen euro. Naar verwachting gaat dat vanaf 2015 omlaag naar ca. 3,5 miljoen euro in 2017.
Op basis van de regiovisie en de landelijke herverdeling leggen we de inzet van de middelen voor aan de regiogemeenten.

4.1 BIJDRAGE VAN ELKE GEMEENTE

Elke afzonderlijke gemeente voert - in meer of mindere mate - nu ook al taken uit die nauw verbonden zijn met de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. Vaak maken die integraal deel uit van algemeen maatschappelijk werk, jeugdgezondheidszorg, peuterspeelzaalwerk, kinderopvang en onderwijs (meldcode).
Met het oog op de transitie van de jeugdzorg komen daar meer taken bij, zoals de aanpak van kindermishandeling. Op dit moment kunnen wij slechts grove schattingen maken over de bedragen die de afzonderlijke gemeenten besteden aan de bestrijding van huiselijk geweld. Daarnaast is het waarschijnlijk dat vanuit de ABWZ, de Wet op de jeugdzorg en de Zorgverzekeringswet ook gelden naar de aanpak, of de gevolgen van, huiselijk geweld en kindermishandeling gaan. Hierover zijn regiobreed geen cijfers bekend.

In het kader van de decentralisaties en veranderingen binnen het sociaal domein is het van groot belang dat de regiogemeenten de focus gericht houden op de taken rondom kindermishandeling en huiselijk geweld. Die mogen niet verwaarloosd of van ondergeschikte zorg worden. Vanuit de jeugdmiddelen is een bijdrage nodig voor het ontwikkelen en in standhouden van het Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling.

4.2 HERVERDEELMODEL

De landelijke toekenning van middelen aan de centrumgemeenten is herzien, omdat de verdeling historisch bepaald was en geen directe relatie meer leek te hebben met de vraag. VWS heeft daarom besloten tot een nieuw verdeelmodel – op basis van objectieve criteria - voor de middelen vrouwenopvang. De nieuwe verdeling gaat in per 2015. Het blijkt dat de grote steden op basis van deze criteria recht hebben op meer middelen en dat enkele andere centrumgemeenten het met minder moeten stellen. Voor onze regio betekent deze herverdeling een korting van 38%.

Per 2015 vindt de invoering van de herverdeling plaats, maar er is sprake van een ‘zachte landing’; de kortingen en de stijgingen worden over een paar jaar uitgespreid. Bovendien zijn er tijdelijk extra middelen beschikbaar om te voorkomen dat de hulp aan slachtoffers gevaar loopt.

Los van de herverdeling van de middelen is het onze visie om minder te investeren in opvang en meer in preventie, signalering, ambulante hulpverlening en kortere opvangtrajecten. Kostenbesparing is

hierbij niet het hoogste doel. Primair gaat het om de vraag hoe de (potentiële) slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling het beste worden geholpen. De nadruk komt te liggen op een veilige leefomgeving voor alle slachtoffers, zodat zij niet - of slechts in zeer urgente gevallen - uit hun vertrouwde omgeving worden gehaald. De inbreuk die op hun persoonlijke integriteit heeft plaatsgevonden, mag niet nog meer verscheurende effecten hebben die de verdere ontwikkeling en het verdere leven nadelig beïnvloeden. Zoals al eerder aangegeven, komt het accent meer te liggen op het vroegtijdig signaleren, het versterken van eigen kracht en het mobiliseren van het sociale netwerk.

'Los van de herverdeling van de middelen is het onze visie om minder te investeren in opvang en meer in preventie, signalering, ambulante hulpverlening en kortere opvangtrajecten.'

4.3 INZET REGIONALE MIDDELEN VOOR REGIOGEMEENTEN

Voor specifieke behoeften met betrekking tot bijvoorbeeld informatiebijeenkomsten of extra trainingen voor maatschappelijke partners kunnen de regiogemeenten een beroep doen op de diensten van Moviera (SHG) of straks het AMHK. Deze dienstverlening wordt nu gefinancierd door de centrumgemeente.

Naast deze inzet is het voorstel om een bedrag van € 150.000 (de extra uitkering die het rijk heeft gedaan ten behoeve van de regiovisie in 2013 en 2014) te reserveren voor de aanpak van speerpunten op lokaal niveau voor 2015 en 2016. De gedachte is dat de regiogemeenten op projectbasis en door middel van cofinanciering hierop een beroep kunnen doen. De regionale werkgroep formuleert nadere regels voor de projectaanpak.

Financiële overzichten 2012 t/m 2017

Arnhem heeft in de afgelopen jaren de volgende middelen ontvangen en uitgegeven:

JAAR	INKOMSTEN REGIO ARNHEM + ACHTERHOEK	UITGAVEN OP HOOFDLIJNEN
2012	Ca. € 5 miljoen	Hera (per 1-9-2012 Moviera) (Vrouwenopvang, Steunpunt Huiselijk geweld)
2013	€ 5,7 mln doeluitkering € 75.000 incidenteel, o.a. voor regiovisie	Moviera (Vrouwenopvang en ambulante hulpverlening op basis van trajectfinanciering en Steunpunt Huiselijk geweld), aanpak ouderenmishandeling, eergerelateerd geweld, loverboys, campagne 'We Can Young'
2014	€ 5,7 mln doeluitkering € 75.000 incidenteel, o.a. voor regiovisie	Moviera (Vrouwenopvang en ambulante hulpverlening op basis van trajectfinanciering en Steunpunt Huiselijk Geweld), aanpak ouderenmishandeling, eergerelateerd geweld loverboys, campagne 'We can Young'
2014	Opgebouwde bestemmingsreserve: ca. € 1, 7 miljoen	

Verdeling van de middelen op basis van de regiovisie vanaf 2015

JAAR	VERWACHTINGEN INKOMSTEN REGIO ARNHEM + ACHTERHOEK	UITGAVEN OP HOOFDLIJNEN
2015	4,9 mln uit doeluitkering, inclusief middelen voor 'zachte landing', exclusief tijdelijke middelen voor knelpunten *(onder voorbehoud van de definitieve toekenning)*	Op basis van Regiovisie te besteden. 1. Kennisdelen, agenderen en preventie 2. (Vroeg)signaleren 3. Analyse en Interventie (+ AMHK) 4. Herstel, nazorg en monitoring
	Met de opgebouwde bestemmingsreserve van ca. 1, 7 miljoen wordt deels de teruggang opgevangen van de doeluitkering in 2015 t/m 2018	Het grootste deel van de middelen is geoormerkt voor de taken die door Moviera worden uitgevoerd op bovenstaande punten. (Subsidierelatie Moviera met centrumgemeente Arnhem. De taken van het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG) worden ondergebracht bij het Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling (AMHK). Voor het realiseren van het AMHK zijn ook middelen vanuit de jeugdzorg noodzakelijk (AMK-deel van huidige Bureau Jeugdzorg). Nadere invulling en financiering van het AMHK wordt in de tweede helft van 2014 verder uitgewerkt. De middelen die vanuit de Jeugdwet beschikbaar komen worden hierin meegenomen.
2016	4,2 mln uit doeluitkering Inclusief middelen voor zachte landing, exclusief tijdelijke middelen voor knelpunten *(onder voorbehoud van de definitieve toekenning)*	Op basis van Regiovisie te besteden 1. Kennisdelen, agenderen en preventie 2. (Vroeg)signaleren 3. Analyse en Interventie (+ AMHK) 4. Herstel, nazorg en monitoring
2017	3,5 mln doeluitkering	Idem

JAAR	VOORSTEL	UITGAVEN OP HOOFDLIJNEN
2015	€ 75.000 (= gereserveerde middelen 2013 t.b.v. regiovisie; is onderdeel van de bestemmingsreserve)	Op basis van regiovisie te besteden aan speerpunten op lokaal niveau: • Preventie en vroegsignalering • Nazorg
2016	€ 75.000 (= gereserveerde middelen 2014 t.b.v. regiovisie).	Op basis van regiovisie te besteden aan speerpunten op lokaal niveau: • Preventie en vroegsignalering • Nazorg

5. COMMUNICATIE EN VERANTWOORDING

Communicatie

Elke inwoner van onze regio en elke professional heeft een verantwoordelijkheid in het voorkomen, signaleren en melden van kindermishandeling. Op basis van deze visie spreken wij alle inwoners en professionals in onze regio aan en stimuleren wij hen om zo snel mogelijk te handelen als dat nodig is. Wij spreken ook het onderwijs, welzijnsorganisaties, kinderopvang, sportverenigingen, religieuze organisaties, woningcorporaties, zorginstellingen, huisartsen en vele andere partijen aan op hun rol in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Eén van de acties is het organiseren van een jaarlijks terugkerende conferentie waar de deelnemers kennis en ervaringen kunnen delen. In deze visie vragen wij extra aandacht voor een aantal thema's, zoals kindermishandeling, ouderen- en oudermishandeling en eergerelateerd geweld. Dit neemt niet weg dat er permanent aandacht nodig is voor de preventie van partnergeweld. De eerste 'aftrapconferentie' staat gepland voor het najaar van 2014.

Daarnaast willen we de landelijke communicatiecampagnes volgen en waar nodig plaatselijk extra aandacht besteden aan lokale speerpunten of de komst van het regionaal Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling. Al deze punten komen terug in een nader uit te werken communicatieplan.

Verantwoording

Op basis van de Wmo zijn gemeenten verantwoordelijk voor de kwaliteit van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling binnen hun eigen gemeenten. Als regio willen wij deze verantwoordelijkheid samen oppakken. Hiervoor sluiten wij in principe aan bij het landelijk programma dat gericht is op kennisdeling en effectmeting op het gebied van kwaliteit.
Regionaal zijn er ook een aantal acties en taken die we zorgvuldig willen monitoren en verantwoorden. Hiervoor wordt, zoals al aangegeven in hoofdstuk 4, een regionale werkgroep ingesteld. Deze werkgroep ziet onder meer toe op de monitoring, de risico-inventarisatie en de naleving van het (regionale) communicatieplan.

Als gemeenten in de regio hebben wij allen onze eigen verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de lokale acties. *Bijlage 2* biedt daarvoor een handvat. Dit betekent ook dat elke gemeente de lokale acties of activiteiten moet evalueren en verantwoorden.
Aan de gemeenten in de regio is een akkoord gevraagd op de volgende punten:

1. *De visie en de uitgangspunten hoofdstuk 3.1 en 3.2*
2. *De aanpak zoals beschreven in hoofdstuk 3.3*
3. *Het integreren van de lokale uitvoering van 'aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling' in de uitvoeringsplannen van het sociaal domein.*
4. *Verdeling (op hoofdlijnen) van de middelen zoals in hoofdstuk 4*
5. *Instellen van een regionale werkgroep die toeziet op monitoring, financiering van speerpunten en taken en acties die regionaal worden opgepakt.*

BIJLAGE 1.
ADVIES- EN MELDPUNT HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING (AMHK)

De bestuurders van de centrumgemeenten in Gelderland hebben na overleg en onderzoek voorgesteld om de AMHK's binnen de veiligheidsregio's te ontwikkelen. Dit betekent dat er in Gelderland drie AMHK's komen: één in Zuid (Nijmegen, Rivierenland en omgeving), één in Gelderland Midden (Ede en Arnhem) en één in de veiligheidsregio Gelderland Noord (Apeldoorn, Doetinchem/Achterhoek). De AMHK's stemmen hun werkwijze zoveel mogelijk op elkaar af en werken samen als het gaat om bovenregionale zaken.

Voor de regio's Noord en Midden is één basismodel ontwikkeld.[13] De kernwaarden daarvan zijn:

- **Slagvaardig**: bij acute onveiligheid onderneemt het AMHK direct actie.
- **In verbinding**: het AMHK werkt niet geïsoleerd. Eerst wordt hulp verleend. Hulp en onderzoek gaan hand in hand.
- **Zorgvuldig**: het AMHK beschikt over specialistische kennis en bevoegdheden en zet die in wanneer dat noodzakelijk is. Het op gang brengen van de hulpverlening is eveneens de verantwoordelijkheid van het AMK.
- **Halen én brengen**: het AMHK haalt en brengt informatie waar dat nodig is.

Hoe ziet het AMHK er in de praktijk uit?

Het AMHK is 7 X 24 uur bereikbaar. Voor complexe multidisciplinaire problemen zijn specialisten beschikbaar die zorgvuldig afwegen wat de risico's zijn. In goed overleg met het sociaal domein (CJG, sociale wijkteams), het veiligheidsdomein (o.a. Veiligheidshuis, politie, OM) en gespecialiseerde zorg en/of SaVe-teams vindt die weging plaats en wordt hulp in gang gezet.

Het AMHK is er voor alle vormen van geweld en alle leeftijdsgroepen (van 0 tot 100 jaar) en werkt vanuit een integrale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De werkwijze is systeemgericht: de AMHK-medewerkers richten zich op alle betrokkenen in het gezin/huishouden, vanuit het principe van één gezin - één plan. Het accent ligt op vergroting van de veiligheid. Dit wordt onder meer zichtbaar in veiligheidsplannen die het gezin, het netwerk en de betrokken professionals samen opstellen.

'Het accent ligt op vergroting van de veiligheid.'

Het AMHK wordt een breed meldpunt dat meldingen van huiselijk geweld en kindermishandeling, *inclusief alle meldingen van de politie*, weegt en beoordeelt (risicoanalyse). Er vindt een brede 'weging'[14] plaats. Als dat noodzakelijk is, volgt uitgebreider onderzoek dat niet op zichzelf staat. Effectieve samenwerking met de hulpverlening zorgt voor een snelle overdracht. Als hulpverleners al bij de casus betrokken zijn, vindt die overdracht direct plaats. Eventueel biedt het AMHK ondersteuning op locatie.
De regie ligt daar waar dat het beste kan: vaak bij de sociale teams en soms bij het AMHK. Af en toe wordt de regie gezamenlijk opgepakt. Het streven is gericht op minder onderzoek en meer ondersteuning op locatie.
Het AMHK stelt zijn brede deskundigheid ter beschikking aan de sociale teams en gespecialiseerde hulpverlening. De manier waarop is zeer divers: consulten op locatie, ondersteuning bij gesprekken met ouders of kinderen, leiden van bijeenkomsten, hulp bij het opstellen van veiligheidsplannen, voorlichting en training gericht op signalering en bespreekbaar maken van huiselijk geweld en kindermishandeling.

---

13 'Op weg naar een solide AMHK in Gelderland Midden en Gelderland Noord', 18 maart 2014. Projectgroep vorming basismodel AMHK. *www.arnhem.nl/amhk*

14 De weging kent twee processtappen:
- het inschatten van het veiligheidsrisico en informatie-uitwisseling met onder andere de politie
- het inschatten van de ernst van de problematiek

BIJLAGE 2.
UITVOERING REGIOVISIE 2015 – 2019

De vertaling van de regiovisie in regionale of lokale acties staat in de onderstaande overzichten. Deze bijlage biedt een handvat voor de verdere uitwerking van de lokale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Uitgangspunt is de indeling uit hoofdstuk 3.3: kennisdelen, agenderen en preventie; (vroeg)signaleren; analyse en interventie, herstel, nazorg en monitoring.

1. Kennisdelen, agenderen en (gerichte) preventie

	ACTIES	WIE	WANNEER	UITGANGSPUNT
a.	Alle regiogemeenten zetten zich in om het thema 'handelingsverlegenheid' op de agenda's te krijgen bij alle betrokken partijen: kinderopvang, onderwijs, welzijns-, maatschappelijke- en hulpverleningsorganisaties.	Elke gemeente	2015-2017	• Handelings-verlegenheid • Hoge prioriteit voor veiligheid
b.	Alle gemeenten gaan actief aan de slag met de thema's die extra aandacht verdienen: • 'Complexe culturele (huiselijk)geweld zaken' zoals huwelijksdwang, eergerelateerd geweld, meisjesbesnijdenis[15] • Slachtoffers van mensenhandel/ loverboys • Jeugdprostitutie • Oudermishandeling • Ouderenmishandeling	Elke gemeente	2015-2019	• Aandacht voor 'complexe culturele (huiselijk)geweld zaken • Slachtoffers van mensenhandel/ loverboys • Jeugdprostitutie • Oudermishandeling • Ouderen-mishandeling
c.	In onze regio is vóór 1 januari 2015 een inventarisatie en analyse beschikbaar van de belangrijkste risicogroepen (en hun leefstijlen) voor huiselijk geweld en kindermishandeling en hun leefstijlen.	Regie bij centrumgemeente Arnhem	2014 (2015)	• Gerichte (selectieve) preventie • Hoge prioriteit voor veiligheid
d.	De regiogemeenten en de samenwerkingspartners, waaronder zorgverzekeraars en huisartsen, organiseren een keer per jaar een regionale conferentie of een kenniscafé over aspecten van (seksueel) misbruik en geweld binnen de diverse risicogroepen.	Regie bij centrumgemeente Arnhem	'Aftrap-conferentie' najaar van 2014 Vanaf 2015 elk voorjaar	• Gerichte preventie • Intensievere keten- samenwerking

15 Expertise Centrum Samenleving (ECS) kan een rol spelen in de deskundigheidsbevordering, onder andere op scholen. ECS biedt in samenwerking met en in opdracht van het ministerie SZW van 2014 tot en met 2016 geïnteresseerde scholen kosteloze trainingen aan omtrent eergerelateerd geweld, huwelijksdwang, achterlating in land van herkomst en interculturele competenties.Uitgangspunt is een integrale aanpak. Die bestaat uit een eenduidige gemeenschappelijke cultuur-sensitieve diagnose en een passende samenwerking en regie. De deskundigheidsbevordering biedt professionals extra kennis waarmee zij problemen effectiever kunnen aanpakken.*http://www.expertisecentrumsamenleving.nl/kosteloze-training-en-voorlichting/*

	ACTIES	WIE	WANNEER	UITGANGSPUNT
e.	Voor het bereiken van de inwoners volgen wij de landelijke campagnes. Zo nodig vullen de gemeenten die informatie aan, zodat burgers weten waar zij terecht kunnen met vragen en signalen. De verdere uitwerking (d en e) komt in een communicatieplan te staan.	Centrum-gemeente in overleg met regiogemeenten	2015-2019	Gerichte preventie en signaleren Hoge prioriteit voor veiligheid
f.	Het AMHK deelt zijn kennis over het (vroeg)signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling met professionals in de eerste lijn, zoals gebieds-teams, CJG' s en huisartsen. Hierbij wordt de relatie gelegd met de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.	AMHK	2015-2019	Samenhang sociaal domein
g.	De aanpak van kindermishandeling wordt expliciet uitgewerkt in alle lokale uitvoeringsplannen. Dit gebeurt in samenhang met de (nieuwe) Jeugd-wet-taken. Onderzocht wordt welke aanbevelingen uit de digitale handreiking aanpak kindermishandeling (ministerie van Veiligheid en Justitie, VWS en VNG, eind 2013) toepasbaar zijn in gemeenten. Daar worden ook de tien vragen van de Kinderombudsman bij betrokken. (zie *bijlage 5*)	Elke gemeente	2014-2015	Expliciete aandacht voor kinder-mishandeling Samenhang sociaal domein Hoge prioriteit voor veiligheid
h.	Overleg met zorgverzekeraars maakt duidelijk wat hun bijdrage is in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.	Centrum-gemeente	2015-2016	Samenhang sociaal domein

2. (Vroeg)signaleren

	ACTIES	WIE	WANNEER	UITGANGSPUNT
a.	De gemeenten vragen alle schooldirecties, peuterspeelzalen, maatschappelijke organisaties en de kinderopvang extra aandacht te besteden **aan het herkennen van zorgsignalen** (bij kinderen, volwassenen en ouderen) en aan de invoering en naleving van de (wettelijke) **meldcode**.	Elke gemeente	2014-2016	• Gerichte preventie en signaleren • Hoge prioriteit voor veiligheid
b.	In elk gebiedsteam wordt een aandachtsfunctionaris aangesteld. Oprichting van een netwerk van aandachtsfunctionarissen	Elke gemeente Centrumgemeente	2014-2015	• Gerichte preventie en signaleren
c.	De gemeenten doen een beroep op de volwassenzorg (GGz) om de kindcheck, zoals die is omschreven in de Wet meldcode, zorgvuldig toe te passen.	Elke gemeente, in onderlinge afstemming		• Expliciete aandacht kindermishandeling
d.	Wij doen een beroep op het onderwijs om het thema kindermishandeling aan te kaarten en de jongeren aan te spreken op eigen kracht, zodat ze elkaar kunnen helpen en krachtiger worden. Jongeren worden ook direct aangesproken en gemotiveerd om zich in te zetten, bijvoorbeeld als changemakers via 'We can Young'-campagnes in de regio.	Elke gemeente is aan zet, samen met de centrum-gemeente	2014-2015	• Expliciete aandacht kindermishandeling • Gerichte preventie
e.	Wij streven naar een gerichte inzet van instrumenten voor vroegsignalering. Tevens zoeken we naar een effectieve samenvoeging en analyse van alle relevante meldingen (via AMHK, politie, Meldpunt Overlast, Verwijsindex) in onze regio. (zie ook punt 5, monitoring)	Regie centrum-gemeente	2015-2018	• Hoge prioriteit voor veiligheid

3. Analyse en Interventie

	ACTIES	WIE	WANNEER	UITGANGSPUNT
a.	Op basis van de inventarisatie en analyse van de belangrijkste risicogroepen (zie 1.c) zoeken naar mogelijkheden voor passende interventies.	Regiogemeenten	2015-2019	• Gerichte preventie
b.	Na iedere melding huiselijk geweld en/of kindermishandeling bij het AMHK of de politie vindt binnen 24 uur een weging plaats. Eventueel wordt een plan van aanpak opgesteld, waarvan de uitvoering direct begint. De gebiedsteams zijn nauw aangesloten op de AHMK's, bijvoorbeeld via een vast contactpersoon bij het AMHK.	AHMK Politie Gebiedsteams	2015-2019	• Hoge prioriteit voor veiligheid • Samenhang sociaal domein en transitie jeugdzorg
c.	Interventies zijn bij voorkeur outreachend of bestaan uit ambulante begeleiding, gericht op het zo vroeg mogelijk stoppen van het geweld of de verwaarlozing. **Opvang** is voor noodsituaties en moet in het belang van de vrouwen en kinderen zo kort mogelijk duren.	Moviera in opdracht van centrumgemeente	2015-2019	• Hoge prioriteit voor veiligheid • Minder opvang, meer ambulante begeleiding
d.	Bij ernstige meldingen van huiselijk geweld is er een gegarandeerde centrale intake mogelijk bij Moviera, 24 uur per dag en 365 dagen per jaar. Op basis van de intake wordt de volgende stap gezet: doorstroom naar de 'analysefase' van Moviera of andere zorg.[16]	Moviera	2015-2019	• Hoge prioriteit voor veiligheid • Minder opvang, meer ambulante begeleiding
e.	Als de burgemeester een tijdelijk **huisverbod** oplegt, volgt een effectieve interventie.	AMHK en/of Moviera	2015-2019	• Hoge prioriteit voor veiligheid • Minder opvang, meer ambulante begeleiding
f.	Bij interventies (Moviera, AMHK) wordt de sociale omgeving (school, huisarts, gebiedsteam) geïnformeerd en betrokken. Ook wordt onderzocht welke bijdrage van daaruit mogelijk is om huiselijk geweld of kindermishandeling tegen te gaan.	AMHK, Moviera	2015-2019	• Samenhang sociaal domein en transitie jeugdzorg • Intensievere samenwerking in de keten

16 **Analysefase vrouwenopvang** (maximaal 6 weken en gemiddeld 3,5 weken.) De analysefase biedt slachtoffers van ernstig huiselijk geweld veiligheid in combinatie met onderdak, onderzoek en analyse. Voor alle gevallen met code rood is een plek in de analysefase beschikbaar. Aan het eind van de analysefase kent de cliënt zijn doelen en ligt er een advies voor de volgende stappen. Dat kan terugkeer naar de eigen woning (met of zonder partner) zijn met ambulante hulp (van Moviera of andere partijen), doorstroming naar de opvang of naar een andere woning met ambulante hulp.

4. Herstel en nazorg

	ACTIES	WIE	WANNEER	UITGANGSPUNT
a.	Het is van belang dat na de interventie aandacht blijft voor zowel slachtoffer als pleger om de situatie zo te bestendigen dat kans op herhaling zo miniem mogelijk is. Indien mogelijk wordt het sociale netwerk rondom het slachtoffer of de pleger daarbij betrokken. Dat geldt ook voor het gebiedsteam en de professional die (wellicht al) contact had met de pleger of het slachtoffer.	Moviera in samenspraak met gebiedsteam.	2015-2019	• Hoge prioriteit voor veiligheid • Intensievere samenwerking in de keten
b.	Alle gemeenten dragen bij aan de opvang van slachtoffers van huiselijk geweld, door het beschikbaar stellen van woonruimte en ondersteuning vanuit de gebiedsteams.	Elke gemeente	2015-2019	• Minder opvang, meer ambulante begeleiding
C.	Tijdens de vrouwenopvang richt de begeleiding zich op veiligheid, de gevolgen van het geweld, de eigen rol in de spiraal van geweld, zelfredzaamheid, de rol van de sociale omgeving en eventuele opvoed- en opgroeivragen na geweld. Er zijn twee trajecten met opvang + herstel: het traject geweldloos verder, met een verblijf van gemiddeld 4 maanden en een traject voor bijzondere doelgroepen, met een verblijf van gemiddeld een half jaar.	Moviera	2015-2019	• Hoge prioriteit voor veiligheid • Samenhang sociaal domein en transitie jeugdzorg • Intensievere samenwerking in de keten

5. Monitoring

	ACTIE	WIE	WANNEER	UITGANGSPUNT
a.	Op basis van de politieregistratie of andere betrouwbare bronnen stellen we vast of in de 12 maanden na het begin van een interventie geweld of mishandeling zijn uitgebleven.	Centrumgemeente i.s.m. Moviera en AMHK	2015-2019	• Hoge prioriteit voor veiligheid
b.	Moviera rapporteert de betrokken gemeente elke drie maanden over de opgevangen slachtoffers. De volgende onderwerpen komen in ieder geval aan bod: gemeente van herkomst, aantal personen in opvang of ambulante begeleiding, koppeling met hulpverlening gemeente van herkomst, hulp/ zorgtraject, nazorg en inzet sociale omgeving.	Moviera	2015-2019	• Samenhang sociaal domein en transitie jeugdzorg
c.	Gebiedsteams of organisaties die verantwoordelijk zijn voor de casusregie brengen in beeld welke hulp gezinnen, volwassenen of kinderen ontvangen. Zij monitoren onder meer de vraag: welke hulp of andere inzet leidt tot het stopzetten van geweld en het **voorkomen van recidive**. De betrokken partners, de gebiedsteams, het Veiligheidshuis en het AMHK zoeken samen naar de juiste vorm voor deze monitoring.	Centrumgemeente neemt initiatief voor monitoring. Alle gemeenten dragen hiervoor eigen verantwoor-delijkheid	2015-2019	• Hoge prioriteit voor veiligheid • Minder opvang, meer ambulante begeleiding
d.	Veel (management)informatie is al beschikbaar vanuit de gebiedsteams en organisaties die te maken hebben met huiselijk geweld en kindermishande-ling. Volgens de richtlijnen van de Wet meldcode kunnen zij die informatie geven.	Elke gemeente	2015-2019	• Samenhang sociaal domein en transitie jeugdzorg

BIJLAGE 3.
STAND VAN ZAKEN (VOORJAAR 2014)

Hoewel de aanpak van huiselijk geweld nauw verwant is met die van kindermishandeling is grotendeels sprake van gescheiden trajecten en verantwoordelijkheden. Voor de aanpak van kindermishandeling was de provincie verantwoordelijk. Die taak was via het Bureau Jeugdzorg ondergebracht bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK). De aanpak huiselijk geweld was de verantwoordelijkheid van de gemeenten en werd voornamelijk uitgevoerd door Moviera. Gemeenten worden steeds belangrijkere partners bij de aanpak van kindermishandeling. Door de decentralisatie van taken uit het sociaal domein nemen hun verantwoordelijkheden toe, ook ten aanzien van kindermishandeling.

1. Huiselijk geweld

De gemeente Arnhem is één van de 35 centrumgemeenten voor 'vrouwenopvang en aanpak huiselijk geweld'. Arnhem voert de beleidsregie over de volgende taken:

- De bovenregionale vrouwenopvang (in Oosterbeek) en ambulante begeleiding van vrouwen en veelal ook kinderen. Moviera voert deze taken uit (residentieel en ambulante trajectbegeleiding), in opdracht van de gemeente Arnhem die ook de subsidie verleent.
- Het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG), onderdeel van Moviera. Uitvoering van huisverboden en complexe zaken: zodra dit aan de orde is, neemt de politie contact op met hulpverleners van Moviera. Samen maken ze een inschatting van de situatie en stellen ze een trajectplan op.
- Ketenaanpak ten aanzien van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het Veiligheidshuis (Gelderland Midden), de Veiligheidskamer (Gelderland Noord), Moviera, CJG, AMK, Bureau Jeugdzorg en diverse andere partijen hebben samen heldere afspraken gemaakt.

De gemeente Arnhem heeft de afgelopen jaren de aanpak van huiselijk geweld en andere vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties besproken met de regiogemeenten. De gemeente Doetinchem heeft begin 2013 een aantal taken van centrumgemeente Arnhem over genomen die specifiek betrekking hebben op de Achterhoek.

In 2013 en 2014 stonden onder meer de Wet meldcode, loverboys/jeugdprostitutie, ouderenmishandeling en eergerelateerd op de agenda en heeft de gemeente Arnhem verschillende conferenties georganiseerd.

'Gemeenten worden steeds belangrijkere partners bij de aanpak van kindermishandeling.'

2. Kindermishandeling

Enkele jaren geleden is een begin gemaakt met de Regionale Aanpak Kindermishandeling (RAAK), wat onder andere heeft geleid tot handelings-protocollen bij kindermishandeling. De jeugdgezondheidszorg, het maatschappelijk werk, ziekenhuizen en organisaties als MEE Gelderse Poort hebben het thema kindermishandeling opgepakt. Peuterspeelzalen, de kinderopvang, jeugdhulpverlening en scholen beschikken over protocollen voor het signaleren van kindermishandeling. Voorlichting en preventie krijgt lokale aandacht, bijvoorbeeld op consultatiebureaus of scholen.

In 2013 deed Samenwerkend Toezicht Jeugd (STJ) onderzoek naar de preventie van kindermishandeling in vier Nederlandse steden, waaronder Arnhem. Het onderzoeksrapport van STJ vormt de aanzet tot verbetering en versterking van de aanpak kindermishandeling. Het rapport 'Meldcode stap 0' is eind 2013 naar alle gemeenten verstuurd.[17]

17 *http://www.inspectiejeugdzorg.nl/actueel/nw_detail.asp?id=0343*

3. Regio-indeling vrouwenopvang, veiligheidshuizen en jeugdzorg

Centrumgemeenten vrouwenopvang
Gelderland kent vier centrumgemeenten vrouwenopvang (en huiselijk geweld): Apeldoorn, **Arnhem**, Ede en Nijmegen. De regionale indeling wijkt af van de toekomstige jeugdzorgregio's en de huidige veiligheidsregio's. De vrouwenopvang voor de regio Arnhem bestaat uit de gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar. **Doetinchem**, Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Oost Gelre, Montferland, Oude IJsselstreek, Winterswijk.

Veiligheidshuizen
Het Veiligheidshuis Arnhem is gehuisvest in het stadskantoor van de gemeente Arnhem. Tijdens het 'screeningsoverleg huiselijk geweld' worden alle meldingen huiselijk geweld besproken die bij de politie zijn binnengekomen. Samen met het in Ede gevestigde Veiligheidshuis West-Veluwe/Vallei is Veiligheidshuis Arnhem werkzaam in de veiligheidsregio Gelderland Midden. Gemeente Renkum is aangesloten bij de regio Arnhem, maar Veiligheidshuis West-Veluwe/Vallei is verantwoordelijk voor de afhandeling van tijdelijke huisverboden (WTH).

De Achterhoek valt voor de aanpak van huiselijk geweld onder de regio Arnhem, maar maakt deel uit van de veiligheidsregio Gelderland Noord. Doetinchem kent een Veiligheidskamer die op een vergelijkbare manier functioneert als Veiligheidshuis Arnhem. De veiligheidshuizen maken op dit moment een nieuwe ontwikkeling door. Naar verwachting is voor eind 2014 duidelijk hoe hun toekomst er uit ziet.

Jeugdzorg
Binnen de regio is sprake van twee jeugdzorgregio's: regio Achterhoek (**Doetinchem**, Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Oost Gelre, Montferland, Oude IJsselstreek, Winterswijk) en regio Arnhem (**Arnhem**, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar).

BIJLAGE 4. WETTELIJKE KADERS EN PRIVACY

Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (2013)
Deze wet is een zogenaamde wijzigingswet, wat inhoudt dat diverse wetten een wijziging ondergaan. Het gaat om wetten die betrekking hebben op justitie en veiligheid, onderwijs en leerplicht, maatschappelijke ondersteuning, jeugdzorg en (geestelijke) gezondheidszorg. De wijziging houdt in dat alle instanties moeten beschikken over een meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook moeten zij de kennis en het gebruik van de meldcode bevorderen. Daarnaast bevat deze wijzigingswet de regeling voor het Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling.

De concrete invoering van de meldcode binnen organisaties houdt een aantal verplichtingen in:

- Benoemen wie de stappen moet doorlopen en vastleggen wie eindverantwoordelijk is voor de beslissing over het wel of niet melden. Zo kan een school afspreken dat de leerkracht de signalen bespreekt met de zorgcoördinator.
- Aandacht besteden aan vormen van geweld die extra kennis en vaardigheden van medewerkers vragen. Bijvoorbeeld vrouwelijke genitale verminking en eergerelateerd geweld.
- Instructies opstellen voor het uitvoeren van een kindcheck. Bij een kindcheck controleren professionals of er kinderen in het gezin zijn en of ze veilig zijn, bijvoorbeeld als een ouder een psychische stoornis heeft of verslaafd is. De basishandleiding hiervoor verschijnt in de eerste helft van 2014.
- Vastleggen hoe medewerkers moeten omgaan met (vermoedelijk) vertrouwelijke gegevens.
- Medewerkers wijzen op de mogelijkheid ook een melding te doen in de Verwijsindex risicojongeren. Dit geldt alleen voor organisaties die bevoegd zijn om daarin een melding te doen.

Jeugdwet
Deze wet beoogt een eenvoudiger en efficiënter jeugdstelsel door bestuurlijke en financiële decentralisatie van alle ondersteuning, hulp en zorg bij opgroeien en opvoeden. Met ingang van 1 januari 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de jeugdhulp. De hoofd-

gedachte achter deze decentralisatie is dat gemeenten de regierol vervullen en dat maatwerk de kwaliteit van de hulp verbetert.

Het wettelijke recht op zorg, zoals dat nu nog geldt, maakt plaats voor jeugdhulpplicht. In eerste instantie moeten gemeenten inzetten op preventie, eigen kracht, hulp en ondersteuning vanuit de sociale omgeving. Als dit onvoldoende soelaas biedt, is het college van B en W verplicht om een voorziening te treffen op het gebied van jeugdhulp. De gemeente beslist zelf of en wat de jeugdige nodig heeft, maar is verplicht om advies in te winnen bij een deskundige. Die beoordeelt of hulp nodig is en in welke vorm. Daarnaast blijven ook de huisarts en de jeugdarts bevoegd om direct door te verwijzen naar een voorziening.

Nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning (in voorbereiding)

De drie doelen in deze nieuwe wet vervangen de negen prestatievelden uit de huidige Wmo:

1. Bevorderen van sociale samenhang, mantelzorg, vrijwilligerswerk en van veiligheid en leefbaarheid in de gemeente. Tevens voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld.
2. Ondersteunen van de zelfredzaamheid en participatie van mensen met een beperking of chronische, psychische of psychosociale problemen; zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving.
3. Bieden van begeleiding zoals maatschappelijke opvang, vrouwenopvang, beschermd wonen en verslavingszorg.

Om deze doelen te bereiken moeten gemeenten mantelzorgers en vrijwilligers bijstaan en zoveel mogelijk voorkomen dat inwoners ondersteuning nodig hebben. Hiervoor stellen gemeenten algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen beschikbaar, die de zelfredzaamheid en participatie van bewoners bevorderen.
Het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling en de verplichting tot invoering van een meldcode zijn opgenomen in de artikelen 10 en 21 van de nieuwe Wmo.

Wet tijdelijk huisverbod (2009)

De Wet tijdelijk huisverbod trad op 1 januari 2009 in werking en heeft als doel preventie (en verdere escalatie) van huiselijk geweld. Een huisverbod maakt het mogelijk dat een (potentiële) pleger van huiselijk geweld tien dagen uit huis wordt geplaatst. Vooraf ingrijpen is met deze wet mogelijk geworden, een belangrijk preventiemiddel bij huiselijk geweld en kindermishandeling. Als na tien dagen de ernstige geweldsdreiging nog niet is geweken, kan het tijdelijk huisverbod worden verlengd tot maximaal 28 dagen. Tijdens het huisverbod krijgen alle betrokkenen (uithuisgeplaatsten, achterblijvers en kinderen) hulp.

‘Voor elke stap die leidt tot het delen van gevoelige cliënt/patiëntinformatie is nauwkeurige documentatie noodzakelijk.’

Privacy

Wie mag en kan toegang hebben tot welke informatie? Belangrijke vragen in een casus van kindermishandeling en huiselijk geweld. In ieder geval is naleving verplicht van de wetten die hierover gaan, zoals de Wet bescherming persoonsgegevens. Tevens geldt de geheimhoudingsplicht die bij verschillende beroepsgroepen gangbaar is. Daarnaast geldt in alle gevallen de naleving van een artikel uit het Burgerlijk Wetboek: “Indien het belang van de patiënt dit vereist, dient de hulpverlener inlichtingen aan een ander dan de patiënt te verstrekken” (BW art.7:448, lid 3). Dit houdt in dat een professional zich niet onder alle omstandigheden aan de geheimhoudingsplicht hoeft te houden. Echter, in alle situaties vraagt dit om uiterste zorgvuldigheid. Voor elke stap die leidt tot het delen van gevoelige cliënt/patiëntinformatie is nauwkeurige documentatie noodzakelijk. Een van de uitgangspunten is dat de betrokkene altijd om medewerking wordt gevraagd. Mocht deze geen toestemming geven en anderen dreigen daardoor onevenredig zwaar getroffen te worden, dan mag een professional daarvan afwijken. Dit kan bijvoorbeeld als de veiligheid van jonge kinderen en van hulpbehoevende ouders en ouderen in het geding is.
Zoals het zich laat aanzien verschijnen er verder geen nieuwe landelijke richtlijnen of criteria.

BIJLAGE 5.
AANPAK KINDERMISHANDELING

Zie hiervoor de digitale handreiking aanpak kindermishandeling van het ministerie van Veiligheid en Justitie, VWS en VNG (eind 2013) *http://www.voordejeugd.nl/actueel/nieuwsberichten/1197-nubeschikbaardigitale-handreiking-kindermishandeling*.

Vragen van de Kinderombudsman: Welke doelstellingen nemen jullie op in je lokale beleid?

1. Tijdens de zwangerschap worden alle vrouwen gescreend op (extreme) risicosituaties voor kindermishandeling en krijgen indien nodig een effectief preventieprogramma aangeboden.
2. Alle jonge ouders ontvangen gerichte voorlichting over de in de wet vastgelegde norm van geweldloos opvoeden, inclusief informatie over de effecten van geweld op kinderen en over opvoedingsstrategieën zonder geweld.
3. Alle jonge ouders krijgen voorlichting over het (omgaan met) huilgedrag van baby's en de risico's van het Shaken Baby Syndroom.

4. Communicatie over opvoedzorgen en mogelijke signalen van kindermishandeling met alle ouders die het Centrum voor Jeugd en Gezin en/of de jeugdgezondheidszorg bezoeken. Dit leidt tot gebruik van effectieve screeningslijsten en gespreksprotocollen.
5. Wanneer ouders of kinderen signalen van beginnende of dreigende kindermishandeling afgeven, kunnen professionals gebruik maken van werkzame opvoed-ondersteunende programma's met specifieke aandacht voor mishandeling.
6. Alle kinderen in het primair en het voortgezet onderwijs krijgen voorlichting over verwaarlozing, geweld en (seksueel) misbruik tegen kinderen, binnen en buiten het gezin, en hoe ze daarmee het beste kunnen omgaan. Alle scholen beschikken over programma's voor kinderen waarin de nadruk ligt op kennisverwerving op dit terrein.
7. Leerkrachten, kinderopvangwerkers, artsen en verpleegkundigen die veelvuldig contact met kinderen hebben, zijn getraind in het signaleren van kindermishandeling. Een meldcode kindermishandeling is ingevoerd op de plaatsen waar kinderen regelmatig komen: scholen, kinderopvang, Centrum voor Jeugd– en Gezin, jeugdgezondheidszorg, huisartsenpraktijken en wijkteams.
8. Alle kinderen die betrokken zijn bij situaties van huiselijk geweldsincidenten waarvoor politie of Steunpunt Huiselijk Geweld is ingeschakeld, of die verblijven in een instelling voor vrouwenopvang, krijgen een preventief hulpaanbod. Er is voldoende capaciteit voor preventieve interventies.
9. Kinderen die in de vrouwenopvang en maatschappelijke opvang verblijven krijgen passende zorg voor zichzelf. Zij krijgen specifieke begeleiding, er wordt met hen gesproken over wat ze hebben meegemaakt en ze krijgen informatie en vaardigheden aangereikt om met de situatie om te gaan. Zo nodig krijgen ze een behandeling.
10. Burgers weten dat zij advies kunnen vragen en waar zij terecht kunnen als zij zich zorgen maken over een kind in hun omgeving (AMK, SHG en lokale organisaties). Zij weten ook waar zij zelf (opvoed)advies kunnen inwinnen.

Samenvatting van het panelonderzoek 'Jongeren over Kindermishandeling'

Het NJR Panel is een uniek en representatief onderzoeksinstrument dat jongeren de kans geeft om hun mening te geven over onderwerpen die hen aangaan. Jongeren vanuit heel Nederland, in de leeftijd

van 12 tot 21 jaar, maken deel uit van dit panel. Ditmaal is het thema kindermishandeling onderzocht. De belangrijkste conclusies zijn:

- Jongeren begrijpen dat de oorzaak van kindermishandeling vaak complex is. Ouders die hun kinderen mishandelen worden niet direct weggezet als slechte ouders. Volgens jongeren zijn ouders die mishandelen meer gebaat bij hulp dan bij straf.
- Jongeren die worden mishandeld delen dit het liefst met een vriend of vriendin. Jongeren geven tevens aan bereid te zijn een vriend of vriendin te helpen die wordt mishandeld. Hulp bestaat met name uit het bieden van een luisterend oor en het gezamenlijk zoeken naar iemand die verder kan helpen. Jongeren zien zichzelf niet in staat om de mishandeling van een vriend of vriendin te laten stoppen en ze zijn terughoudend om te vertellen over de mishandeling als het slachtoffer dit niet wenst.
- Hieruit komt naar voren dat jongeren een belangrijke rol spelen in het signaleren van kindermishandeling, maar zij voelen zich onvoldoende toegerust om in te grijpen. Jongeren zien leerkrachten als partij die goed in staat is om te signaleren en in te grijpen. Ook buren en grootouders worden als belangrijke partijen gezien.
- Jongeren zouden graag via school, bijvoorbeeld in themalessen, meer te weten willen komen over wat ze moeten doen als ze zelf mishandeld worden of als een vriend of vriendin wordt mishandeld.

Dit leidt tot de volgende aanbevelingen:

- Jongeren moeten beter worden voorgelicht over kindermishandeling en de wijze waarop ze kunnen handelen als zijzelf of een vriend/vriendin te maken krijgen/krijgt met mishandeling.
- De belangrijke ondersteunende en signalerende rol die jongeren kunnen spelen als een leeftijdsgenoot wordt mishandeld moet worden erkend en benut in de aanpak van kindermishandeling.
- Er moet meer aandacht komen voor kindermishandeling in het onderwijs.
- Bij ouders die mishandelen moet de nadruk liggen op hulpverlening en niet op straf.

Praktische handvatten voor schoolgaande kinderen.

Er zijn lespakketten voor schoolgaande kinderen beschikbaar met informatie over relaties, seksueel misbruik, fysieke mishandeling en pesten. Daarmee kunnen kinderen hun weerbaarheid vergroten. Ze leren hoe ze een probleem kunnen herkennen en wat ze eraan kunnen doen. Het volgende materiaal is beschikbaar:

- **Marietje-Kessels project**
  (vergroten fysieke en mentale weerbaarheid basisschool):
  http://www.huiselijkgeweld.nl/interventies/effectieve-interventies/overzicht2/detail?id=1478

- **Safe You Safe Me** (kindermishandeling):
  http://safeyousafeme.veiligheid.nl/csi/sysm.nsf

- **Klokhuis lespakket** (kindermishandeling):
  http://kindermishandeling.hetklokhuis.nl/

- **Je lijf, je lief!** (seksuele grenzen):
  http://www.huiselijkgeweld.nl/interventies/effectieve-interventies/overzicht2/detail?id=1650

- **Stay in love** (geweldloze liefdesrelaties onder jongeren):
  http://www.huiselijkgeweld.nl/interventies/effectieve-interventies/overzicht2/detail?id=1442

- **Yourright2Choose** (huwelijksdwang):
  http://www.huiselijkgeweld.nl/interventies/effectieve-interventies/overzicht2/detail?id=1678

- **Als ik haar was...**(allochtone jongeren en huiselijk geweld):
  http://www.huiselijkgeweld.nl/interventies/effectieve-interventies/overzicht2/detail?id=1418

- **Als het mis gaat...bel ik jou** (kinderen in huiselijk geweld):
  http://www.huiselijkgeweld.nl/interventies/effectieve-interventies/overzicht2/detail?id=1523

- **Als muren kunnen praten...** (jongeren in huiselijk geweld):
  http://www.huiselijkgeweld.nl/interventies/effectieve-interventies/overzicht2/detail?id=1422

BIJLAGE 6.
SAMENVATTING OVERLEG MET MAATSCHAPPELIJKE PARTNERS

Inleiding

Het concept van de regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling is in februari en maart 2014 besproken met diverse medewerkers van organisaties in de Regio Arnhem en Achterhoek. Zij waardeerden het dat er een regiovisie komt en dat zij daar hun mening over konden geven. De betrokkenen willen graag meedenken over de verdere ontwikkelingen, lokaal en regionaal. Het overleg vond plaats met medewerkers van: AMK (BJz Gelderland) – ECS (Expertise Centrum Samenleving – IJsselkring (Doetinchem) – IrisZorg – Lindenhout – MEE Gelderse Poort– Moviera – Pactum – Pluryn – Pro Persona – Rijnstad (mw) - Sensire – STMG – Veiligheidskamer Achterhoek – Veiligheidshuis Arnhem – VGGM/JGZ – Zorgnetwerk Doetinchem.

De opmerkingen en vragen van de organisaties staan hieronder samengevat. Ook de aandachtspunten en adviezen voor lokale uitvoeringsplannen zijn weergegeven. De (re)actie van de gemeente staat er cursief gedrukt bij.

Algemene bevindingen

- Herkenbaar zijn de complexiteit en de vele invalshoeken in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het document trechtert brede ontwikkelingen op rijksniveau naar de concrete uitvoering op lokaal niveau. Organisaties vragen om een helder onderscheid tussen de verantwoordelijkheden van de verschillende bestuurslagen: landelijk, regionaal en lokaal. *Deze verdeling van verantwoordelijkheid is opgenomen in §3.2.*
- In de regiovisie wordt de erkenning en eigenheid van individuele gemeenten herkend en gewaardeerd. De regiovisie is breed opgesteld en biedt ruimte voor een lokale en regionale uitwerking. De vraag wordt opgeroepen of de voorkeur voor bepaalde doelgroepen in de visie thuishoort. *Het benoemen van prioritaire doelgroepen op regioniveau blijft gehandhaafd. Hiermee wordt het belang van aandacht voor deze doelgroepen benadrukt. Gemeenten kunnen daarbinnen eigen keuzes maken.*
- "Stel de burger centraal in beleid en handelen, het moet goed geregeld zijn voor hen." Deze reactie sluit aan bij de transformatiegedachte. Niet de norm van de hulpverlener is het uitgangspunt, maar die van de burger (cliënt). Organisaties spreken de wens uit om de transformatiegedachte duidelijker te borgen in de regiovisie. Het gaat volgens hen om een cultuurverandering in de samenleving. *De tekst over 'meer samenhang in het sociaal domein' (H.3) is aangepast.*
- In de paragraaf 'Integrale en intersectorale samenwerking' (H.3) staat beschreven dat organisaties die niet bijdragen aan de gezamenlijke uitvoering geen inzet meer mogen leveren. Enkelen verzochten om die uitsluiting niet op te nemen in de regiovisie, maar in subsidieverordeningen of aanbestedingscontracten (contractafspraken met organisaties). *Dit advies is niet overgenomen. Gemeenten willen het belang van een goede, sluitende aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling op regionaal niveau benadrukken. In de regiovisie geven zij helderheid over de consequenties als organisaties onvoldoende presteren.*

- Financieel gezien moet de transformatie meer geborgd worden in de visie. Neem de jeugdzorggelden mee in de plannen. Deze gelden zijn onderdeel van de aanpak, wat betreft preventie en vroegsignalering, maar ook de AMK-gelden horen daarbij. *Dit punt is aangepast (H.4).*
- Enkele organisaties vinden de ambitie (H.3) dat alle slachtoffers zelf in staat zijn om iets te ondernemen, niet haalbaar. Slachtoffers zitten in een rol van waaruit het zelf actie ondernemen erg moeilijk is. *Gemeenten willen de ambities hoog leggen en zelfredzaamheid waar mogelijk bevorderen dan wel ondersteunen. Deze ambitie blijft daarom staan.*

Kennisdelen, agenderen en preventie

- In het provinciale project 'Intersectorale aanpak kindermishandeling' is kennis en ervaring opgebouwd rond de aanpak van de complexe problematiek van kindermishandeling. Maak hiervan gebruik in de regiovisie en de (lokale) uitvoering, luidt het advies. De organisaties ervaren dit project als een stimulans voor samenwerking en verbinding tussen verschillende organisaties. *Het project wordt als voorbeeld genoemd in 'Integrale en intersectorale samenwerking' (H.3).*
- Op welke wijze wordt de regiovisie onder de aandacht gebracht bij professionals in de regio? *Naar aanleiding van deze vraag is een communicatieparagraaf opgenomen.*
- De focus ligt in het concept te nadrukkelijk op jeugdigen. Ook 'onmachtigen' zoals de groep licht verstandelijk beperkten of dementerende ouderen verdienen aandacht. *De visie is op deze punten nagekeken en aangepast.*
- De visie moet naast de directe slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling ook wijzen op de vele indirect betrokkenen eromheen. *Door te wijzen op de systeemgerichte aanpak komen de indirect betrokkenen in beeld.*
- De organisaties dragen allemaal de visie uit dat het leven en opgroeien in een veilige leefomgeving een verantwoordelijkheid is die de gehele samenleving draagt: overheid, professionals en burgers. Daarom moet er ruimte blijven voor een individuele aanpak op maat. Leg niet alles vast in structuren, protocollen en vastgestelde methodieken. *Deze wens wordt gedeeld.*
- Maak in de regiovisie onderscheid tussen preventie en vroegsignalering. Het is van belang dat gemeenten (ook) over preventie regionale afspraken maken. Leg die vast en durf elkaar daar als gemeente op aan te spreken. Goede lokale preventie kan aanspraken op (boven)regionale zorg voorkomen. *In bijlage 2 zijn preventie en signalering in verschillende blokken onderscheiden.*

'Maak in de regiovisie onderscheid tussen preventie en vroegsignalering. Het is van belang dat gemeenten (ook) over preventie regionale afspraken maken.'

(Vroeg)signaleren

- De ontwikkeling van één meldsysteem wordt toegejuicht. De vraag die daarop aansluit is de doorontwikkeling richting een systeem waarin organisaties inzage hebben in een 'gezamenlijk' dossier. *Deze 'doorontwikkeling' is niet meegenomen in de regiovisie. Landelijke ontwikkelingen ten aanzien van dit thema worden gevolgd; zo spoedig mogelijk vindt daarop aansluiting plaats.*
- De ontwikkeling van het netwerk van aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling vraagt om een onderscheid tussen aandachtsfunctionarissen in het voorveld (0e lijn) en in het achterveld (2e lijn). *Dit punt wordt opgepakt bij de ontwikkeling van het netwerk in de regio.*
- De betrokkenen vragen nadrukkelijk om een laagdrempelig AMHK dat goed aansluit op de transitie en transformatie. Het AMHK moet dicht bij de gebiedsteams staan en vaste aanspreekpunten kennen. *Dit is nadrukkelijk ook de opzet van het AMHK. Nadere uitwerking vindt plaats binnen het ontwikkeltraject van het AMHK.*
- De concept-regiovisie legt een sterke focus op het AMHK. De definitieve visie is hierop aangepast. De vraag is om meer nadruk te leggen op een gezamenlijk gedeelde verantwoordelijkheid, wat in de lijn ligt van de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kinder-

mishandeling. Deze wet geldt voor alle voorzieningen die daaronder vallen, bijvoorbeeld de kindcheck. *Deze punten zijn aangepast.*

Analyse en interventie

- De regiovisie mag de positie en rol van organisaties in de jeugdzorg meer uitlichten. Extra aandacht is nodig voor de groep mensen met een licht verstandelijk beperking en/of psychiatrische aandoening. Een sterke insteek op eigen kracht, sociaal netwerk, ambulante en kortdurende zorg wordt over het algemeen onderschreven, maar schiet regelmatig te kort bij deze doelgroepen. *Deels verwerkt in paragraaf 'Samenhang sociaal domein' (H.3).*
- Naast een integrale (intersectorale) aanpak van de problemen is het noodzakelijk om systeemgericht te werken. Weliswaar twee verschillende invalshoeken, maar beide zijn onmisbaar in een goede aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.
  Benoem de 'inclusieve en integrale' aanpak én de systeemgerichte aanpak als (aparte) componenten in de regiovisie. *Tekst is op dit punt enigszins aangepast.*
- Besteed in de regiovisie aandacht aan de mogelijkheid om drie varianten voor hulp in te schakelen: vrijwillig – drang – dwang. Maak opschalen en afschalen tussen deze varianten mogelijk. *Komt terug bij de uitwerking van het AMHK.*
- Vanwege de complexiteit van huiselijk geweld en kindermishandeling hebben organisaties behoefte aan regionale afspraken over de manier waarop de procesregie en casusregie wordt geregeld. Vaak zijn bovenlokale en soms ook bovenregionale instellingen bij de aanpak betrokken. Organisaties ervaren dat afspraken hierover op dit moment per gemeente verschillen. Ze vragen gemeenten om heldere afspraken te maken over verantwoordelijkheden, financiering en samenwerking. *Dit punt wordt meegenomen in de verdere uitwerking van de regionale aanpak en de lokale uitvoeringsplannen.*
- Het Veiligheidshuis en de Veiligheidskamer zijn 'van' gemeenten. Verzocht is om beide op te nemen in het gemeentelijk apparaat. Gemeenten kunnen daar informatie halen en via het beleid hebben ze sturingsmogelijkheden. Veiligheidshuis en Veiligheidskamer worden beide vermeld in de tekst.
- Er is steun voor de verschuiving van de focus van (crisis)opvang naar een meer ambulant aanbod. De overgangsfase vraagt extra zorg, want opvang en ambulante hulp vervangen elkaar niet direct en nooit helemaal. Voor het borgen van veiligheid is een goede aansluiting op de spoedeisende zorg voor jeugdigen en volwassenen noodzakelijk. Directe opvang in noodsituaties moet gegarandeerd blijven; de regiovisie besteedt daar aandacht aan.[18] Maak daarnaast ook opvang in een andere gemeente mogelijk en zorg dat gemeenten dit met elkaar afspreken. *Dit punt wordt meegenomen bij verdere uitwerking van AMHK en opdracht aan Moviera.*
- Bijzondere aandacht wordt gevraagd voor het beschikbaar stellen van woningen voor cliënten van IrisZorg. Het lukt niet om daarover afspraken te maken tussen woningcorporaties en IrisZorg. Opvang van gezinnen in crisissituaties in een woonwijk gaat boven opvang in een omgeving waar meerdere probleemgezinnen bij elkaar wonen en het sociale netwerk slechts een beperkte rol kan spelen. *Dit punt is bekend bij de gemeenten.*

Herstel, nazorg en monitoring

- Na afronding van de hulpverlening start de nazorgfase. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de nazorg ligt op lokaal niveau. Organisaties vragen om regionale afspraken over de wijze waarop de 'nazorgconsulent' wordt bepaald. Vaak zijn organisaties die (boven)regionaal werkzaam zijn, betrokken bij de nazorg.
  Dit is een punt van aandacht bij de nadere uitwerking van lokale en regionale afspraken in het sociaal domein (gaat verder dan alleen huiselijk geweld en kindermishandeling).
- Naast monitoring op casusniveau (voor goede, integrale en systeemgerichte hulp), is ook monitoring op managementniveau gewenst. Daardoor komen cijfers beschikbaar voor de ontwikkeling van beleid. Bij organisaties kan veel managementinformatie worden opgevraagd. Het genereren van de gewenste informatie past in het kader van de Wet verplichte meldcode. *Deze vorm van monitoring is opgenomen in de regiovisie.*

---

18 In Gelderland is de huidige spoedzorg (2014) voor jeugdigen georganiseerd via het huidige Bureau Jeugdzorg.Moviera biedt opvang (inclusief crisisopname) aan volwassenen die te maken krijgen met huiselijk geweld. IrisZorg biedt crisisopname bij psychosociale problemen, waaronder verslaving. Moviera en IrisZorg werken samen in de spoedzorg.

Aandachtspunten en adviezen voor lokale uitvoeringsplannen

De organisaties vragen in de gesprekken op verschillende manieren aandacht voor de lokale uitvoering van het regionale beleid.

Aandachtspunten bij gebiedsteams

Iedere gemeente geeft een eigen invulling aan de gebiedsteams. Geef duidelijkheid en maak waar mogelijk regionale afspraken over de inzet van de medewerkers van deze teams en de aansluiting op (boven)regionale ontwikkelingen.

Let er op dat het gebiedsteam niet de voordeur wordt voor de achterliggende organisaties, zodat de eigen clientèle in stand wordt gehouden. Dat zet de transformatiegedachte mogelijk onder druk. Ook moet voorkomen worden dat cliënten naar de eigen organisatie worden 'geschoven'. Vergadertijd valt bijvoorbeeld niet onder productieve uren en wordt niet vergoed.

Seksueel misbruik in de jeugdzorg

Organisaties in de jeugdzorg werken met het 'Kwaliteitskader voorkomen seksueel misbruik in de jeugdzorg' (bekend onder de naam 'Rouvoet-kader'). Dit is opgesteld naar aanleiding van de bevindingen van de Commissie-Samson. Die kwam tot de slotsom dat jongeren in de jeugdzorg onvoldoende worden beschermd tegen seksueel misbruik door medewerkers en groepsgenoten. Een groot deel van dit seksueel misbruik blijft onopgemerkt. Het kwaliteitskader geeft richtlijnen om seksueel misbruik in de jeugdzorg te voorkomen en - als het zich voordoet - adequaat aan te pakken.

Kennisdelen

- Betrokkenen bij de Veiligheidshuizen en het provinciale project 'Intersectorale aanpak Kindermishandeling'[19] delen hun kennis over casussen. Ook de gebiedsteams moeten hun kennis delen, zodat ze huiselijk geweld en kindermishandeling tijdig kunnen aanpakken en de preventie goed wordt geregeld. De professionals in het gebiedsteam zijn hier gezamenlijk verantwoordelijk voor.
- De organisaties vinden de aandacht voor handelingsverlegenheid - zoals opgenomen in de regiovisie - essentieel. Daarnaast vragen zij aandacht voor 'onbewuste onbekwaamheid': soms denk je dat je iets (goed) kunt, maar mis je toch kennis of vaardigheden. Daar ben je je echter niet van bewust. Professionals denken bijvoorbeeld dat zij het gesprek met de ouder prima kunnen voeren, omdat zij vaker slecht-nieuws gesprekken voeren. Maar het brengen van slecht-nieuws is iets anders dan met ouders of familie een gesprek aangaan over een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling.
- Stimuleer als gemeente deskundigheidsbevordering. Professionals uit de 1e lijn die dicht bij de 0e lijn staan kunnen bijvoorbeeld het schoolmaatschappelijk werk, MEE of IRIS in de buurt ondersteunen.
- In de gebiedsteams moet kennis over de (on)mogelijkheden van mensen met een licht verstandelijke beperking aanwezig zijn, zodat zij daar snel ondersteuning voor kunnen regelen. Deze mensen lijken normaal te functioneren, maar ze worden snel overvraagd en hebben de neiging zichzelf te overschreeuwen. Vaak willen zij 'gewoon' zijn en geven ze een eventuele beperking niet (snel) toe. De professional in het gebiedsteam moet onderscheid kunnen maken tussen niet-willen en niet-kunnen bij deze doelgroep.

Agenderen

- Het beroepsgeheim van medici ligt erg gevoelig. Deze professionals zijn persoonlijk aansprakelijk en hebben daarvoor een eed afgelegd. Over het algemeen worden de beperkingen die de Wet op de persoonsgegevens oplegt niet of nauwelijks als belemmering ervaren in de gezamenlijke aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Ga of blijf met de medische sector in gesprek over het delen van informatie bij huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Wees binnen een gemeente of regio alert op cultuuraspecten in brede zin. Soms is 'slaan' een opvoednorm binnen een familiecultuur of is er sprake van een gesloten familiesysteem ('geen vuile was buitenhangen'). Dit kan betekenen dat opvang binnen het familiale netwerk niet altijd mogelijk is, omdat het slachtoffer dan onvoldoende veilig is.

Preventie

- Realiseer een preventieve aanpak met de 0e en 1e lijn binnen de gemeente. Geef hierbij aandacht aan het onderscheid in preventie (voorkómen van problemen) en vroegsignalering (goede signalering van de eerste problemen).

19 Meer informatie over de Gelderse 'Intersectorale aanpak kindermishandeling': Anita Kraak, BJz/AMK Gelderland - *a.kraak@amkgelderland.nl*

'Nieuw binnen de jeugdzorg is de opkomst van de jeugd- of wijk-verpleegkundige als spil in de wijk. Dit is een landelijke ontwikkeling waarin de komende jaren wordt geïnvesteerd.'

- Heb aandacht voor preventieve methodieken van organisaties, bijvoorbeeld 'Samen Starten' (STMG) of 'IRIS in de buurt' (IrisZorg)[20]. Intensieve thuisbegeleiding heeft naast een preventieve functie ook een sterke signaleringsfunctie (oren en ogen in huis). Zorg voor borging van deze inzet binnen de gebiedsgerichte aanpak.
- Nieuw binnen de jeugdzorg is de opkomst van de jeugd- of wijk-verpleegkundige als spil in de wijk. Dit is een landelijke ontwikkeling waarin de komende jaren wordt geïnvesteerd. Maar daar gebruik van bij de lokale ontwikkeling van onder meer gebiedsteams.

Vroegsignaleren

- Wijs binnen elk gebiedsteam een aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling aan. Deze heeft een rechtstreekse lijn met het AMHK en kan daar ondersteuning vinden bij een vast contactpersoon, aldus de wens van de organisaties.
- Zorg ervoor dat de FACT-teams in de GGz en verslavingszorg aansluiten op de gebiedsteams. Zij bieden ambulante hulp bij GGz- en/of verslavingsproblemen.
- Stimuleer de samenwerking tussen organisaties in de eigen gemeente en betrek hen bij ontwikkelingen in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Analyse en Interventie (hulp, ondersteuning en opvang)

- Benoem een onafhankelijke procesregisseur bij complexe casussen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze behoort niet tot de organisatie die verantwoordelijk is voor de uitvoering.

Herstel, nazorg en monitoring

- Heb in de nazorg aandacht voor het sociale netwerk rondom slachtoffer(s) en dader(s). Betrek hen erbij, waar dat mogelijk is. Dit netwerk kan worden ingezet om de veiligheid structureel te borgen.
- Maak lokaal afspraken over wat er gebeurt als tijdens de nazorgfase het geweld niet uitblijft en sluit aan op de afspraken hierover in de regionale visie.

20 'IRIS in de buurt' biedt hulp of steun vóór er sprake is van een probleem. Het gaat om een vroege inzet bij eerste signalen van zorg of irritatie in een wijk. Dat is preventie.

BIJLAGE 7.
LIJST MET AFKORTINGEN

AMHK	Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling
AMK	Advies- en Meldpunt kindermishandeling
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BJz	Bureau Jeugdzorg
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
GGz	Geestelijke Gezondheidszorg
GIA	Geweld In Afhankelijkheidsrelaties
JGZ	JeugdGezondheidsZorg
NJR-panel	NationaleJeugdRaad
OM	Openbaar Ministerie
RAAK	Reflectie- en Actiegroep Aanpak Kindermishandeling
SHG	Steunpunt Huiselijk Geweld
STJ	Samenwerkend Toezicht Jeugd
VenJ(ministerie)	Veiligheid en Justitie
VGGM	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VWS (ministerie)	Volksgezondheid, Welzijn, Sport
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning

GEMEENTE Arnhem

DIT IS EEN UITGAVE VAN GEMEENTE ARNHEM, 2014